

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMICKÁ V PRAZE
FAKULTA MEZINÁRODNÍCH VZTAHŮ

Obor: Cestovní ruch a regionální rozvoj

**Aspekty bezpečnosti v inomingovom
turizme Izraela**
(bakalárska práca)

Autor: Lucia Vlaháčová

Vedúci práce: Ing. Liběna Jarolímková, Ph.D

Čestné prehlásenie:

Týmto prehlasujem, že som bakalársku prácu „Aspekty bezpečnosti v inomingovom turizme Izraela“ vypracovala samostatne a vyznačila všetky citácie z prameňov.

V Prahe dňa 27. 4. 2015

.....

podpis študenta

PodĎakovanie:

V prvom rade chcem poĎakovať pani Ing. Libĕne Jarolímkovéj, Ph.D. za jej cenné rady a odborné vedenie, ktoré mi poskytla pri spracovávaní tejto bakalárskej práce. Taktiež ďakujem pánovi Petrovi Reovi z cestovnej kancelárie BUBO za ochotu a pomoc pri distribúcii dotazníkového prieskumu. V neposlednom rade ďakujem mojej rodine a známym za podporu pri písaní tejto práce.

Obsah

ÚVOD	1
1 PREPOJENIE MEDZI CESTOVNÝM RUCHOM A BEZPEČNOSŤOU	2
1.1 Základné aspekty bezpečnosti v cestovnom ruchu	4
1.2 Typy bezpečnostných kríz v turizme	5
1.2.1 Teoretické koncepty konfliktov	7
1.3 Dopady bezpečnostných kríz na turizmus	7
1.4 Krízový management v cestovnom ruchu a jeho funkcie	9
2 CHARAKTERISTIKA CESTOVNÉHO RUCHU IZRAELA	11
2.1 Vývoj cestovného ruchu v krajine	11
2.2 Príjazdový cestovný ruch	14
2.3 Bezpečnostné hrozby v turizme Izraela	17
3 BEZPEČNOSTNÁ SITUÁCIA V IZRAELI	21
3.1 Index svetového mieru	22
3.1.1 Hlavné indikátory a vedľajšie faktory monitorované Indexom svetového mieru	24
3.2 Index svetového mieru pre Izrael	26
3.2.1 Špecifiká izraelskej bezpečnosti odvodené z Indexu svetového mieru	28
3.3 Vplyv bezpečnostnej situácie na medzinárodný turizmus v Izraeli od roku 1948	29
4 ANALÝZA BEZPEČNOSTI CESTOVNÉHO RUCHU V DESTINÁCII IZRAEL Z POHLADU NÁVŠTEVNÍKOV KRAJINY	35
4.1 Ciele výskumu	35
4.2 Metóda výskumu a cieľová skupina	36
4.3 Výsledky analýzy	36
5 VYHODNOTENIE VÝSLEDKOV ANALÝZY A ODPORÚČANIA	42
ZÁVER	45
ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY	46
ZOZNAM GRAFOV	50
PRÍLOHY	51

Úvod

Globálny etický kódex cestovného ruchu vo svojich princípoch, konkrétne v prvom článku týchto princípov, pojednáva o úlohe verejných orgánov vzhľadom k zraniteľnosti medzinárodných turistov. Nepriamo tak naznačuje a poukazuje na jeden z najdôležitejších aspektov turizmu. Tým aspektom je bezpečnosť.

V dnešnej dobe je nielen záujem účastníkov cestovného ruchu, ale i celého sveta, upriamený na otázku mieru. Tá sa v dôsledku neustálych nepokojov v rôznych častiach zemegule javí ako kľúčová. Médiá každodenne prinášajú správy týkajúce sa zhoršených, či zlých bezpečnostných podmienok jednotlivých krajín. Vznik bezpečnostnej krízy môže v značnej miere poznačiť odvetvie turizmu, ktoré jej následky ponesie ešte niekoľko nasledujúcich mesiacov, ba dokonca rokov.

Turistickou destináciou, ktorá je v povedomí celého sveta charakteristická opakovaným výskytom bezpečnostných kríz je Izrael. Práve o Izraeli, krajine dlhodobo označovanej za nebezpečnú, práca pojednáva. K tejto skutočnosti, týkajúcej sa pomerov v štáte, prispieva veľká medializácia jeho interných i externých hrozieb a problémov. Následky sa tak prejavujú vo všetkých sférach ekonomiky, cestovný ruch nevynímajúc. Je však dôležité poznať skutočné podmienky v turizme krajiny a na ich základe vyvodiť záver o bezpečnosti, či nebezpečnosti tejto destinácie. Medializované informácie totiž nemusia byť vždy vierohodné.

Táto práca si preto kladie za cieľ zistiť stav bezpečnostnej situácie v príjazdovom turizme Izraela. Na základe osobných skúseností zahraničných turistov s tamojšími pomermi panujúcimi v cestovnom ruchu, chce práca zhodnotiť celkový bezpečnostný image tejto krajiny ako turistickej destinácie. Jej celkový politický status totiž vyvoláva vo väčšine potenciálnych návštevníkov neistotu a nevôľu vycestovať. Skutočná situácia na poli bezpečnosti však nemusí odpovedať ich všeobecnému predpokladu.

K dosiahnutiu cieľa bude použitý dotazníkový prieskum zameraný na konkrétny trhový segment, ktorým sú turisti so subjektívnym názorom na danú situáciu. Tento ich názor je podložený znalosťou tamojších bezpečnostných podmienok vďaka pobytu v krajine.

Dôvodom výberu tejto témy je jej aktuálnosť. Otázka bezpečnosti je stále prítomným a dlhodobým problémom v celom blízkovýchodnom regióne, ktorého je Izrael súčasťou.

1 Prepojenie medzi cestovným ruchom a bezpečnosťou

V posledných desaťročiach predstavuje cestovný ruch významnú súčasť národného hospodárstva mnohých krajín. Potvrdzujú to štatistiky Svetovej organizácie cestovného ruchu (UNWTO), podľa ktorých počet medzinárodných turistických príjazdov činil v roku 2013 rekordných 1 087 miliónov.¹ Turizmus dokazuje svoj status jedného z najvýznamnejších svetových odvetví aj vytváraním 266 miliónov pracovných miest a 9% podielom na globálnom hrubom domácom produkte (HDP).² Avšak, jeho podiel na HDP jednotlivých štátov závisí predovšetkým od úrovne ich rozvoja.

Aby mohla krajina plne využiť svoj potenciál v oblasti cestovného ruchu, musí do jeho plánovania zapojiť rôzne sektory ekonomiky, ktoré táto relatívne mladá disciplína svojim mnohodborovým rámcom pokrýva.³ Uvážené prepojenie faktorov vyžaduje značný stupeň kooperácie jednotlivých odvetví. Jej výsledkom je následný rozvoj cestovného ruchu v destinácii.

Človek svojou účasťou na turizme vyjadruje a uspokojuje požiadavky a túžby⁴, no taktiež očakáva naplnenie istých náležitostí potrebných k realizácii tejto účasti. Jednou z kľúčových podmienok nutných k uskutočneniu cestovného ruchu je zachovanie mieru. Bez neho by rozvoj turizmu, či už na regionálnej, alebo národnej úrovni nebol možný.⁵

Otázka bezpečnosti zohráva u návštevníkov významnú úlohu pri výbere destinácie, veľa krát je tou rozhodujúcou. Turisti pri cestovaní nevnímajú len pôžitok z navštívenia určitej lokality, no taktiež vnímajú sprievodné prvky predstavujúce možné riziko spojené s ich cestovaním a účasťou na turizme.⁶

Účastníci cestovného ruchu čakávajú, že im odvetvie poskytne prostredie bez akéhokoľvek rizika, ktorého zabezpečenie si vyžaduje vysoký stupeň organizačných opatrení. Tie však môžu mať aj kontraproduktívny charakter, ak nie sú vykonávané uvážene a s mierou.⁷

¹ UNWTO. *Tourism highlights: 2014 edition* [online]. UNWTO, ©2014 [cit. 2014-12-28]. Dostupné z: http://dtxqtq4w60xqpww.cloudfront.net/sites/all/files/pdf/unwto_highlights14_en_hr_0.pdf

² WORLD TRAVEL & TOURISM COUNCIL. *WTTC: Welcome to world travel & tourism council* [online]. ©WTTC [cit. 2014-12-28]. Dostupné z: <http://www.wttc.org/>

³ INDROVÁ, J. a kol. *Mezinárodní cestovní ruch: vybrané kapitoly*. Praha: Oeconomica, 2007. ISBN 978-80-245-1287-7. s. 7.

⁴ INDROVÁ, J. *Cestovní ruch: (základy)*. Praha: Oeconomica, 2007. ISBN 978-80-245-1252-5. s. 7.

⁵ INDROVÁ a kol., ref. 3, s. 8.

⁶ FUCHS, G., PIZAM, A. The importance of safety and security for tourism destinations. In: *Destination marketing and management: theories and applications*. Wallington: CAB International, © 2011. ISBN 978-1-84593-762-1. s. 300.

⁷ JAFARI, J., ed. *Encyclopedia of tourism*. London: Routledge, 2000. ISBN 0-415-15405-7. s. 524.

Presné definovanie bezpečnosti však nie je ľahké vzhľadom k jej obšírnosti a možnej subjektivite vnímania tohto pojmu. Jedno z jej základných popisov hovorí, že subjekt je bezpečný, ak nie je vystavený ohrozeniu ani sa v ohrození nenachádza.⁸

Eichler⁹ poukazuje na vymedzenie bezpečnosti z hľadiska pozitívneho a negatívneho, pričom negatívny pohľad na bezpečnosť predpokladá „*neprítomnosť* či *neexistenciu hrozby*“, pozitívny prináleží konkrétnemu subjektu, ktorý je schopný zabezpečiť „*svoje prežitie a možnosť ďalšieho rozvoja*.“ V tomto pozitívnom vymedzení nachádzame vyjadrenie kľúčovej podmienky nevyhnutnej k realizácii turizmu, ktorou je zachovania mieru a následný rozvoj destinácie.

V terminológii cestovného ruchu je bezpečnosť chápaná ako reálna, či subjektívne vnímaná citlivosť turistu, ktorá ovplyvňuje jeho rozhodovanie pri návšteve určitej destinácie. Zahŕňa konanie, ktoré ohrozuje život návštevníkov a taktiež ich vlastníctvo. Vo väčšine prípadov ide o kriminalitu, nepokoj v sociálnej alebo politickej oblasti, terorizmus, či vojnový stav.¹⁰

Pri poskytovaní kvalitného cestovného ruchu je bezpečnosť životne dôležitým prvkom.¹¹ Napriek ich priamemu prepojeniu sa tejto téme nevenovalo mnoho pozornosti. Zmenu v prístupe k vzťahu bezpečnostnej otázky a turizmu prvý krát zaznamenávame až po prejavoch medzinárodného terorizmu, ktorý sa na tejto úrovni začal rozvíjať v 70. rokoch 20. storočia.¹² To prinieslo impulz pre rozvoj akademických diskusií a následné publikovanie značného počtu diel zaoberajúcich sa následkami bezpečnostných rizík na medzinárodný turizmus, ich vzájomné prepojenie, možné vplyvy a ekonomické dopady na jednotlivé subjekty.¹³

⁸ *Oxford Wordpower Dictionary*. New 3rd ed. Oxford: Oxford University Press, 2006. ISBN 978-0-19-439928-9. s. 627.

⁹ EICHLER, J. *Mezinárodní bezpečnost v době globalizace*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-540-0. s. 12.

¹⁰ JAFARI, ed., ref. 7, s. 523.

¹¹ UNWTO. *Tourist safety and security: Practical measures for destination* [online]. UNWTO, December 31, 1996 [cit. 2014-12-28]. ISBN 978-92-844-0152-9 [online]. s. 11. Dostupné z: <http://www.e-unwto.org/content/k40412/fulltext.pdf?page=1>

¹² EICHLER, ref. 9, s. 167.

¹³ VANŽUROVÁ, Monika. *Vliv politické a bezpečnostní situace na cestovní ruch Izraele* [online]. Praha, 2009. Diplomová práce. Vysoká škola ekonomická v Praze, Fakulta mezinárodních vztahů. Vedoucí práce Zbyněk Dubský [cit. 2014-12-29]. Dostupné z: https://isis.vse.cz/zp/portal_zp.pl?podrobnosti=80608

1.1 Základné aspekty bezpečnosti v cestovnom ruchu

Z teoretického hľadiska je vo vzťahu bezpečnosti a cestovného ruchu možné poukázať na štyri hlavné aspekty. Tie sa vyprofilovali na základe spoločného javu, ktorý pri bezpečnostných krízach skúmajú¹⁴:

- Aspekt vnímajúci kriminalitu a zločiny spáchané voči turistom a všetky bezpečnostné opatrenia, ktoré sú potrebné k prevencii proti tejto kriminalite a k jej obmedzeniu.
- Aspekt zhodnocujúci riziko, ktoré je sprievodným javom pri navštívení danej destinácie. Riziko je v tomto prípade klasifikované ako bezpečnostný problém, ktorý predstavuje predovšetkým terorizmus a vojnový stav.
- Aspekt monitorujúci vplyv, ktorý na turizmus môže mať určitý stav bezpečnostnej situácie. Ide predovšetkým o vnímanie zmien v toku turistov z globálneho, národného a regionálneho hľadiska.
- Aspekt vymedzujúci stratégie, ktoré je na trhu cestovného ruchu nutné aplikovať na stav vznikajúci pri nedostatočnej bezpečnosti. Zaoberá sa riešením z krátkodobej, ako aj dlhodobej perspektívy.

V mnohých turistických destináciách je prítomná kriminalita. Najmä vo frekventovaných lokalitách sú turisti vhodným objekt pre spáchanie prečinov i zločinov. Kriminalita sa však vyskytuje aj v opačnom kontexte, kedy nie je ohrozený turista rezidentom, ale samotný turista spácha trestný čin voči rezidentovi, či inému turistovi.¹⁵

Mansfeld a Pizam¹⁶ na základe empirických štúdií autorov McElroya, Holcombovej, Pizama a Harpera¹⁷ poukazujú na skutočnosť, že nie všetky podoby trestných činov majú na turizmus rovnaký dopad. V prípade zločinnosti spojenej s užívaním a predajom drog je image destinácie značne poškodený, čo sa výrazne prejaví v poklese turistických príjazdov. Naopak, krádeže a iné trestné činy nemajú takmer žiaden vplyv na rozhodovanie cestujúcich o navštívení destinácie, v ktorej sa tieto činy odohrali.

Terorizmus a občianske nepokoje boli dôvodom bezpečnostných kríz už nespočetne veľa ráz. Ich dopad na turistickú destináciu môže byť zničujúci.

¹⁴ JAFARI, ed., ref. 7, s. 523.

¹⁵ MANSFELD, Y., PIZAM, A. *Tourism, security, and safety: from theory to practice*. Burlington: Elsevier Butterworth-Heinemann, 2006. ISBN 978-0-7506-7898-8. s. 4.

¹⁶ Tamtéž, s. 83.

¹⁷ McElroy sa vo svojej štúdii zaoberal rozšírením narkoeconomy na Karibských ostrovoch a jej vplyvom na tamojší turizmus. Holcombová a Pizam skúmali medzi americkými turistami, aký vplyv má krádež na ich budúci výber destinácie. Harper pozoroval pouličné lúpeže, pri ktorých došlo k okradnutiu turistov v oblasti Vieux Caré v New Orleans.

Medzi terorizmom a občianskymi nepokojmi došlo v posledných desaťročiach k istým zmenám. Tie sa týkajú najmä ich početnosti. Zatiaľ čo nepokoje vo všeobecnosti znížili svoju frekvenciu výskytu, nebadáť ich tak často a sú typické len pre určité oblasti sveta, terorizmus naplno prejavil svoju silu a stal sa globálnym problémom.¹⁸ Cestovný ruch bol už v minulosti hlavným terčom teroristických útokov, pomocou ktorých sa jeho aktéri snažili dosiahnuť svoj cieľ. V súčasnosti existujú teroristické skupiny na národnej úrovni, ktoré sa vyhrážajú útokmi na turistické destinácie a patria medzi ne: IRA operujúca v Spojenom kráľovstve a ETA pôsobiaca v Španielsku.¹⁹

Niet pochyb o tom, že bezpečnostné krízy a problémy sa v turizme budú vyskytovať neustále, či už s menším, alebo väčším vplyvom na stav destinácie i celého sektora. Vyplýva to z faktu, že takmer všetky rizikové situácie sú spôsobené činiteľmi, ktoré samotné odvetvie nemôže kontrolovať, tzn. nie je schopné plne zabrániť ich vzniku.²⁰

1.2 Typy bezpečnostných kríz v turizme

Kríza je stav, pri ktorom sa subjekty nachádzajú v ohrození alebo v ťažkostiach a pri ktorom dochádza k vykonávaniu závažných rozhodnutí.²¹ Zaujatie postojov zúčastnených strán k tomuto stavu záleží od typu danej krízy. Zahraničné štúdie vo všeobecnosti klasifikujú štyri primárne typy hrozieb, ktoré tieto krízy spôsobujú. Sú nimi: prírodné katastrofy, technologické alebo človekom spôsobené katastrofy, zdravie postihujúce katastrofy a incidenty vznikajúce z konfliktov (zväčša politických či občianskych).²²

- **Prírodným katastrofám** človek nemôže zabrániť. Taktiež ich nie je schopný ovplyvniť. V niektorých prípadoch však môže intenzitu katastrofy stlmiť predčasným plánovaním, prípravou, či výstavbou rôznych zariadení zmierňujúcich jej celkový dopad na destináciu.²³

Katastrofy prírodného typu je možné rozčleniť na dve podskupiny. Prvú tvoria tie, ktoré sú spôsobené zlými poveternostnými podmienkami ako tornádo, hurikán, povodne, snehové lavíny, či požiare. Do druhej podskupiny radíme katastrofy vyvolané

¹⁸ MANSFELD, PIZAM, ref. 15, s. 29.

¹⁹ Tamtéž, s. 30.

²⁰ Tamtéž, s. 353.

²¹ Oxford University Press. Oxford dictionaries. *Oxford dictionaries* [online]. Oxford University Press, © 2015 [cit. 2015-01-13]. Dostupné z: <http://www.oxforddictionaries.com/definition/english/crisis>

²² WANG, Y., PIZAM, A. *Destination marketing and management: theories and applications*. Wallington: CAB International, © 2011 [cit. 2014-12-29]. ISBN 978-1-84593-700-3. Dostupné také z: <http://site.ebrary.com/lib/vsep/Doc?id=10500307>

²³ FUCHS, PIZAM, ref. 6, s. 301.

geofyzikálnymi vlastnosťami Zeme, ktoré môžu mať podobu zemetrasenia, cunami, zosuvu pôdy alebo sopečnej erupcie.²⁴

- Nedostatočná údržba infraštruktúry v lokalite i zanedbávanie bezpečnostných štandardov pri výstavbe ubytovacích, stravovacích či iných zariadení môže zapríčiniť **katastrofu technologického typu**.²⁵ Biologické, chemické a nukleárne nehody, ktorých príkladom bol únik enormného množstva radiácie pri havárii v Černobyle, predstavujú závažné ohrozenie turistickej destinácie.²⁶ Tieto tri druhy nehôd môžu spôsobiť zamorenie vody a ovzdušia, ktorých spotreba je pre prežitie človeka nevyhnutná.

- **Zdravie postihujúce katastrofy** spôsobili v minulosti už nejednu krízu. Pri cestovaní do rozličných krajín sveta je imunitný systém turistu vystavený vplyvom, ktorým bez adekvátnych podporných a obranných látok nedokáže čeliť. Exotické destinácie zväčša evokujú predstavu výnimočného zážitku, no pri ich návšteve je nutné zohľadniť i riziko vzniku možných neprijemností spojených s nedodržaním zdravotných doporučení. Tie je potrebné zabezpečiť pred vycestovaním do danej lokality. Pri slabej informovanosti je v rizikových oblastiach vysoká pravdepodobnosť nákazy. Nákaza môže mať epidemický (chrípka), pandemický (cholera) alebo endemický (malária) charakter.²⁷

- Typom bezpečnostnej hrozby, ktorej prináleží najväčšia pozornosť, nie len medzi turistami, ale aj všetkými zainteresovanými stranami cestovného ruchu, od súkromného až po verejný sektor²⁸, je **hrozba incidentov vznikajúcich z regionálnych, národných či globálnych konfliktov**. Sú nimi: nepokoje a vzbury, vojny, revolúcie, teroristické činy.²⁹

V prípade výskytu týchto hrozieb je možné vyčleniť tri prístupy posudzujúce ich prepojenie s cestovným ruchom³⁰: akcie, ktoré sú primárne spáchané na civilnom obyvateľstve, no medzi obeťami sú aj turisti; činy, ktorých hlavným cieľom je poškodenie ekonomiky v krajine, a teda aj odvetvia turizmu; akty cielené na samotných turistov a cestovný ruch, ktoré pre nich predstavujú tzv. „mäkké ciele“ zabezpečujúce ich hlavným aktérom značnú mediálnu pozornosť.

²⁴ GRAY, P. L., PIZAM, A. Destination crisis management. In: *Destination marketing and management: theories and applications*. Wallington: CAB International, © 2011. ISBN 978-1-84593-762-1. s. 316.

²⁵ FUCHS, PIZAM, ref. 6, s. 301.

²⁶ GRAY, PIZAM, ref. 24, s. 316.

²⁷ Tamtéž.

²⁸ JAFARI, ed., ref. 7, s. 523.

²⁹ GRAY, PIZAM, ref. 24, s. 316.

³⁰ MANSFELD, PIZAM, ref. 15, s. 4.

1.2.1 Teoretické koncepty konfliktov

Teoretici pri konfliktoch vznikajúcich, či už z politických, ideologických, alebo náboženských motívov špecifikujú tri základné koncepcie, ktoré sa vyčlenili na základe pozorovania spoločnej premennej³¹:

1. Koncepcie zaoberajúce sa charakterom konfliktu, ktorý v turizme nastal. Dôraz je kladený na typ konfliktu, dôvod jeho vzniku, zámer, početnosť, vážnosť i cieľ.

2. Koncepcie skúmajúce dopady, ktoré vznikli ako dôsledok bezpečnostných konfliktov. Ich cieľom je zmapovať celkový vplyv konfliktu na cestovný ruch ako ekonomický sektor, na návštevníkov destinácie ako aj na všetky hostiteľské subjekty, ktoré sa podieľajú na zabezpečovaní odvetvia.

3. Koncepcie súvisiace s postojom, ktorý jednotlivé strany vo sfére turizmu zaujmú voči aktuálnej či potenciálnej kríze, ktorá pri konflikte vznikne. Rozlišujú medzi krátkodobým, strednodobým a dlhodobým hľadiskom.

Definovanie základných koncepcií je dôležité pre skúmanie vplyvu konfliktov na turizmus, ich koreláciu, závislosť i vyvodenie záverov a potrebných opatrení.

1.3 Dopady bezpečnostných kríz na turizmus

Pri každom prejave bezpečnostnej nestability sa na destinácií a jednotlivých subjektoch cestovného ruchu odzrkadlia jej následky s rôznou intenzitou dopadu. Tieto následky nie sú geograficky limitované iba na lokalitu, v ktorej sa kríza odohrala, ale vždy presiahnu hranice primárne postihnutej oblasti.³²

Vo všeobecnosti je možné dopady bezpečnostných kríz rozčleniť do štyroch väčších okruhov, aj keď ich celkový záber je neobmedzený. Najviac diskutovanými sú tie, ktoré postihujú jednotlivcov, pôsobia na ekonomiku odvetvia, ovplyvňujú samotnú destináciu³³ a v poslednom rade aj verejný sektor.³⁴

Pri pohľade na jedného z kľúčových aktérov cestovného ruchu – turistu, je skúmanie zmien v jeho správaní a prístupe k vzniknutej situácii i situácii potenciálnej, najdôležitejším indikátorom pre vykonanie zmierňujúcich opatrení.

Negatívny dopad bezpečnostných kríz výrazne ovplyvňuje cestovanie turistov do postihnutých lokalít. Samozrejme, dôležitú úlohu zohráva závažnosť a typ krízy. Vo

³¹ MANSFELD, PIZAM, ref. 15, s. 3.

³² Tamtéž, s. 353 – 354.

³³ GRAY, PIZAM, ref. 24, s. 317.

³⁴ FUCHS, PIZAM, ref. 6, s. 307-308.

väčšine prípadov však okamžite dochádza k zníženiu obsadenosti ubytovacích zariadení v destinácii³⁵, pretože ohlásení klienti rušia svoje rezervácie a ubytovaní klienti odchádzajú do bezpečnejších lokalít, alebo ihneď opúšťajú poznačenú destináciu.³⁶

U jednotlivcov je dôležitým faktorom i vzdialenosť medzi rezidenčnou a poškodenou lokalitou, väzby k zasiahnutému miestu i mediálne publikovanie katastrofy.³⁷

Správanie medzinárodného turistu, jeho nároky na bezpečnosť a celkové vnímanie hrozieb sa výrazne mení v momente jeho vlastnej skúsenosti s bezpečnostnou krízou.³⁸ Tá ho však nemusela postihnúť pri cestovaní, ani pri žiadnej činnosti spadajúcej do odvetvia cestovného ruchu. Preto je prejav každého jednotlivca subjektívny a je výsledkom vplyvu rozličných činiteľov.

Ak sa v cestovnom ruchu vyskytne bezpečnostný problém, okamžite sa to prejaví na výkone celej ekonomiky krajiny. Niet pochyb, keďže vo väčšine prípadov patria turizmu popredné miesta v generovaní pracovných miest, devízových príjmov i daňových príjmov.³⁹ Rozsah ekonomického dopadu sa plne odvíja od dopadu individuálneho a zvykne sa kvantitatívne vyjadrovať prostredníctvom poklesu turistických príjazdov.⁴⁰ V dôsledku tohto poklesu turistických príjazdov trpia najviac lokálni podnikatelia, ktorých v prípade veľmi silných následkov katastrofy môže postihnúť bankrot.⁴¹ Vo všeobecnosti, katastrofy a krízy vždy vyvolajú útlm ekonomických výnosov.

Goeldner a Ritchie⁴² poukazujú na dôležitý multiplikačný efekt turizmu. Prostredníctvom neho zasahuje cestovný ruch do fungovania veľkej škály hospodárskych subjektov, od domácností až po priemyselné závody, pričom konečný účinok je podmienený silou ich vzájomných väzieb. Tento efekt sa v rovnakej miere prejavuje pri napredovaní odvetvia ako aj pri jeho stagnácii.

Prvotnou úlohou destinácie pri vzniku bezpečnostných problémov je čo najpresnejšie odhadnúť ich rozsah, aby sa vytvorením uvážených stratégií predišlo ich celkovému dopadu.⁴³ Ak je prístup súkromného sektora nesprávny, image destinácie a tiež aj

³⁵ JAFARI, ed., ref. 7, s. 524.

³⁶ FUCHS, PIZAM, ref. 6, s. 306.

³⁷ GRAY, PIZAM, ref. 24, s. 317.

³⁸ FUCHS, PIZAM, ref. 6, s. 306.

³⁹ GOELDNER, CH. R., RITCHIE, J. R. Brent. *Tourism: principles, practices, philosophies*. 9th ed. Hoboken: John Wiley & Sons, © 2003. ISBN 0-471-40061-0. s. 380.

⁴⁰ GRAY, PIZAM, ref. 24, s. 317.

⁴¹ JAFARI, ed., ref. 7, s. 524.

⁴² GOELDNER, RITCHIE, ref. 39, s. 389.

⁴³ MANSFELD, PIZAM, ref. 15, s. 6 – 7.

jednotlivých organizácií môže byť v takomto prípade nepriaznivo poznačený,⁴⁴ nie len z krátkodobého, ale aj z dlhodobého hľadiska.

Vedúce postavenie pri znovu oživení poznačenej lokality taktiež prináleží verejnému sektoru (vládam na lokálnej ale i národnej úrovni), ktorý má v dôsledku ekonomickej sily odvetvia veľký záujem na: zvýšení medzinárodných turistických príjazdov približujúcich sa úrovni pred vzniknutou krízou,⁴⁵ vytvorení a zavedení nových bezpečnostných opatrení, poskytovaní pomoci pri kontrole škôd a udelení účelovej finančnej podpory pre zvládnutie negatívnych dôsledkov.⁴⁶

1.4 Krízový management v cestovnom ruchu a jeho funkcie

Nie je možné úplne zabrániť vzniku katastrofy. V dôsledku toho, vždy existuje v cestovnom ruchu hrozba bezpečnostnej krízy. Destinácie sa však môžu na jej nepriaznivý dopad pripraviť predčasným plánovaním,⁴⁷ zohľadňujúcim širokú škálu možných efektov a všeobecných opatrení. Toto plánovanie sa nazýva krízový management.

Hlavní aktéri krízového managementu si v prvom rade musia uvedomiť celkový rozsah, v akom je bezpečnostnú krízu možné riadiť a účinnosť pripravovaných stratégií, ktoré sa pri aplikácii na rozličné typy katastrof líšia v ich efektívnosti.⁴⁸ Tento spôsob je nutné použiť aj pri individuálnom prístupe jednotlivých organizácií, lokalít, či regiónov k plánovaniu v krízovom managemente.

Pre každú stranu zainteresovanú v turizme, predstavuje bezpečnosť uprednostňovanie rozdielnych znakov. Nájdenie jediného univerzálneho riešenia je preto nereálne. Existuje však teoretický rámec, ktorý popisuje „vývoj typickej krízy“ a následne vymenúva kľúčové aktivity, ktoré je potrebné vykonať primárne:⁴⁹

- Podniknúť kroky k regulácii krízy ihneď po jej vypuknutí
- Reagovať na potreby všetkých poznačených strán
- Predísť nepriaznivej reklame, ktorá môže zapríčiniť pokles a stratu klientov
- Vyriešiť problémy dodávateľského a obchodného charakteru

⁴⁴ GRAY, PIZAM, ref. 24, s. 317.

⁴⁵ JAFARI, ed., ref. 7, s. 524.

⁴⁶ MANSFELD, PIZAM, ref. 15, s. 8.

⁴⁷ Tamtéž, s. 353.

⁴⁸ Tamtéž, s. 229 – 230.

⁴⁹ *Crisis management in tourism* [online]. Cambridge, MA: CABI Pub., © 2007 [cit. 2015-01-02]. Dostupné z: <http://site.ebrary.com/lib/natl/reader.action?docID=10159722>

Pri dôslednom krízovom managemente je destinácia v relatívne krátkom čase schopná opäť kolísať okolo svojich optimálnych hodnôt v hlavných turistických ukazovateľoch, predovšetkým v medzinárodných príjazdoch.⁵⁰

Gray a Pizam⁵¹ definujú štyri hlavné funkcie krízového managementu:

1. Pohotovosť, ktorej hlavnou úlohou je adekvátne zareagovať na prvotné dopady a pripraviť účastníkov na nasledujúci vývoj krízy.
2. Reakcia, ktorá spočíva v poskytovaní núdzovej pomoci a riešení vzniknutých problémov.
3. Zmiernenie, ktoré by sa paradoxne malo vykonať ešte pred katastrofickou udalosťou, a to v podobe verejných edukačných programov zacielených na prípravu obyvateľov.
4. Zotavenie, ktorého cieľom je navrátenie odvetvia do pôvodného stavu.

Krízy sú vo všeobecnosti definované ako „*chaotické, dynamické a nebezpečné*“ a tiež vyvolávajúce stav, ktorý jednotlivcov i organizácie núti zanechať vykonávanie svojich bežných činností a všetko podriadiť novovzniknutým prioritám.⁵²

V krízovom managemente je veľmi dôležitá spolupráca medzi odvetvím cestovného ruchu a všetkými jeho účastníkmi (od lokálnych vlád až po samotných turistov), vďaka ktorej je možné minimalizovať dopady bezpečnostných kríz, aj im predchádzať.⁵³

Takmer každá literatúra zaoberajúca sa témou bezpečnosti v cestovnom ruchu a riešením krízových situácií vyzdvihuje jeden dôležitý faktor. Je ním **informovanosť**, predovšetkým dostupnosť pravdivých a neskreslených informácií.

Vedúca úloha v tomto prípade prináleží médiám, ktoré pokrývajú veľké masy obyvateľstva a vládam krajín, ktoré zverejňujú oznamy a upozornenia pred vycestovaním, a tiež poukazujú na rizikové oblasti.⁵⁴ Priama spolupráca medzi týmito subjektmi a subjektmi krízového managementu dokáže vo veľkej miere napomôcť celému priebehu bezpečnostnej nestability a urýchliť zotavenie destinácie i nápravu jej image.

⁵⁰ JAFARI, ed., ref. 7, s. 524.

⁵¹ GRAY, PIZAM, ref. 24, s. 318 – 319.

⁵² *Crisis management in tourism* [online]. Cambridge, MA: CABI Pub., © 2007 [cit. 2015-04-27]. Dostupné z: <http://site.ebrary.com/lib/vsep/Doc?id=10159722>. s. 5.

⁵³ MANSFELD, PIZAM, ref. 15, s. 353.

⁵⁴ Tamtéž, s. 354.

2 Charakteristika cestovného ruchu Izraela

Georeliéf Izraela neposkytuje krajine hojnosť prírodných zdrojov, no vyniká svojou rozmanitosťou. Rozsiahla púštna oblasť na juhu pokrývajúca takmer 70 % územia, hornatý sever, či západné pobrežie lemované útesmi i plážami sú toho jasným dôkazom.

Obmedzenosť prírodných zdrojov však nahrádzajú tie, ktoré majú význam nielen národný. Sú vyvážené jedinečnosťou v ponuke atraktivít cestovného ruchu uznávaných celosvetovo. Pre niektorých sú zaujímavé z hľadiska ich kultúrnej hodnoty a unikátnosti, pre iných sú posvätné. Mnoho návštevníkov láka aj izraelské pobrežie a hotelové komplexy, ktoré sú využívané celoročne a pomáhajú eliminovať možné prvky sezónnosti v turizme krajiny. Pri veľkom záujme domácich i medzinárodných turistov však toto odvetvie muselo čeliť nejednej kríze. Neadekvátna bezpečnostná situácia územia spôsobila, a stále spôsobuje, výkyvy v medzinárodných príjazdoch, rovnako i v celkovom výkone tohto sektora. Isté však je, že aj napriek týmto problémom zostáva cestovný ruch jedným z hlavných činiteľov prispievajúcich k ekonomickému rastu a napredovaniu Izraela.¹

2.1 Vývoj cestovného ruchu v krajine

Na území Palestíny vznikol 14. 5. 1948 suverénny štát Izrael. Tento dátum znamenal postupnú zmenu vo vnímaní cestovného ruchu, ktorý bol pre územie charakteristický do oficiálneho založenia krajiny. Pred jej vznikom predstavovalo hlavnú turistickú aktivitu putovanie. Boli to predovšetkým kresťanskí pútnici, ktorí absolvovali púte do Svätej zeme, aby tam navštívili významné miesta spomínané v Biblii. Od mája 1948, teda od vzniku Izraela, sa toto putovanie pretavilo do všeobecného záujmu o krajinu a národ ako taký a podnietilo rozvoj turizmu, ktorý už viac nemal len podobu putovania veriacich.²

So zvyšovaním účasti na cestovnom ruchu Izraela, ako aj so zvyšovaním podielu tohto odvetvia na celkovom hospodárstve krajiny, bolo v decembri roku 1964³ zriadené Ministerstvo cestovného ruchu. Malo za úlohu pokryť a kontrolovať aktivity spojené

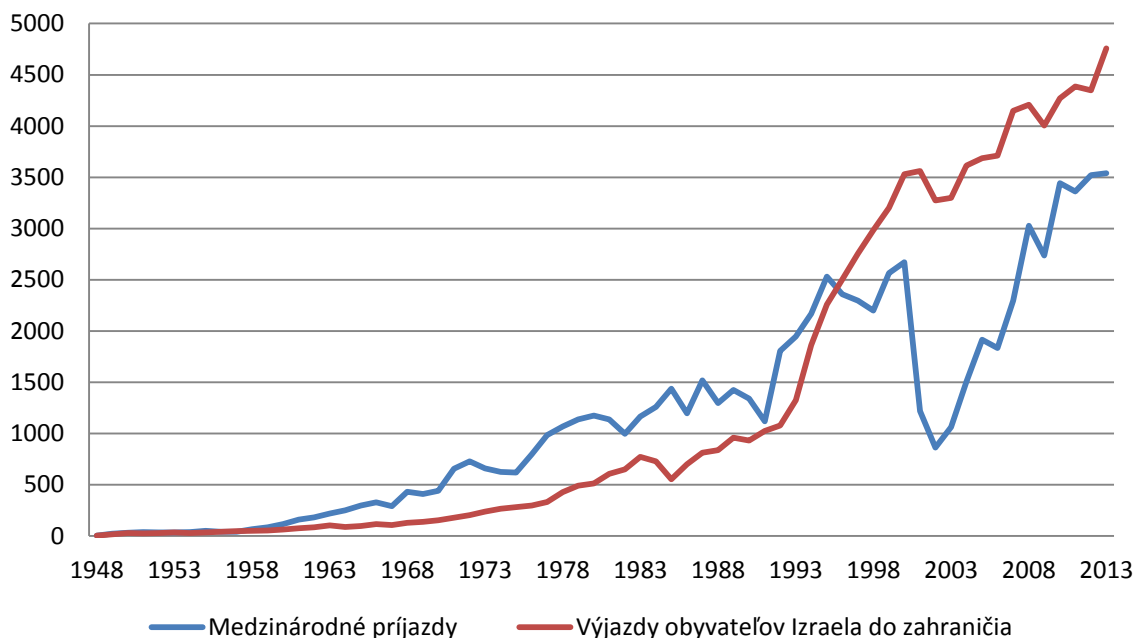
¹ ELA, A. The tourism industry: A stimulus for economic change [online]. In: *Industry and economy in Israel*. [2005] s. 77 – 78 [cit. 2015-03-02]. Dostupné prostredníctvom Miksam z: http://www.miksam.co.il/uploaded/077-078_1.pdf

² CONSERVAPEDIA. Israel tourism. In: *Conservapedia.com* [online]. 26 July 2014, at 14:06 [cit. 2015-02-16]. Dostupné z: http://www.conservapedia.com/Israel_Tourism

³ Tourism ministry (Israel). In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. St. Petersburg (Florida): Wikipedia Foundation, last modified on 3. 4. 2014 [cit. 2015-02-16]. Dostupné z: http://en.wikipedia.org/wiki/Tourism_Ministry_%28Israel%29

s propagáciou a riadením turizmu, so zberom kľúčových dát a následným publikovaním štatistík a prieskumov, spoluprácu s organizáciami doma i v zahraničí, ako aj prípravu kompletného rozpočtu ministerstva.⁴

Graf 1: Vývoj turistických ukazovateľov od 14. 5. 1948 do r. 2013, v tis. osôb

Zdroj: CBS: Tourism 2006, Statistical abstract of Israel 2014; vlastný graf

Štatistiky cestovného ruchu je možné sledovať od 14. 5. 1948, teda od oficiálneho založenia štátu Izrael.

Turizmus si veľmi rýchlo vybudoval dôležité postavenie v ekonomike krajiny. Jeho sila spočívala najmä v tvorbe pracovných miest, v obohatení krajiny o devízové rezervy ako aj v jej propagovaní v zahraničí.⁵

V prvých dvoch desaťročiach izraelskej štátnosti zaznamenal cestovný ruch každoročné navýšenie v medzinárodných príjazdoch. To, samozrejme, viedlo k podpore celkového výkonu ekonomiky prostredníctvom výdavkov zahraničných turistov i k skvalitňovaniu doplnkových služieb cestovného ruchu. Štát Izrael navštívilo od jeho založenia až do roku 2013 vyše 76,8 milióna návštevníkov.⁶ Hranica jedného milióna medzinárodných príjazdov bola prvý krát prekročená v roku 1978. V roku 1994

⁴ OECD. Israel. In: *OECD Tourism trends and policies 2014* [online]. [Paris]: OECD, © 2014, s. 211-213 [cit. 2015-02-16]. Dostupné z: <http://dx.doi.org/10.1787/tour-2014-23-en>

⁵ ELA, ref. 1.

⁶ Do návštevníkov spadajú turisti (v krajine strávia aspoň 1 noc), jednodňoví návštevníci (v krajine neprenocujú) a tiež návštevníci na výletných lodiach.

zaznamenali štatistiky príjazdového cestovného ruchu Izraela viac ako dva milióny návštevníkov.

Priemerný počet ročných turistických príjazdov do krajiny činil v 50. rokoch minulého storočia 47 000. Nasledujúce desaťročie sa tento priemer zvýšil o 14,1 %, a to na 269 000. Percentuálny rast v jednotlivých dekádach pokračoval aj naďalej.⁷

Vo všeobecnosti má objem príchodov zahraničných turistov na územie Izraela rastúci charakter. Avšak, pri tomto rastúcom trende je možné v celej histórii štatistík cestovného ruchu pozorovať opakujúce sa výkyvy. Tie sa v turizme krajiny objavujú už od roku 1948. Sú spôsobené nepriaznivou bezpečnostnou situáciou, ktorá vždy nasleduje ako reakcia na určitý akt odohrávajúci sa v národnom meradle, v meradle regiónu Blízky východ, či dokonca odohrávajúcom sa celosvetovo. Následkom udalostí ovplyvňujúcich bezpečnosť sa príjazdový cestovný ruch dostane do útlmu a turistické príchody vykazujú okamžitý a značný pokles. Po upokojení situácie v krajine však opäť pokračuje rastúci trend.⁸

Jeden z doposiaľ najvýraznejších poklesov v histórii cestovného ruchu Izraela bol zaznamenaný na konci roku 2000. V medzinárodných príjazdoch nastalo prudké zníženie, a to viac ako 70%. Rovnaká redukcia postihla aj príjmy z príjazdového turizmu i počet osôb zamestnaných v terciárnom sektore. V reakcii na vzniknutú situáciu bolo medzi rokmi 2000 – 2002 zatvorených 43 hotelov a majitelia mnohých iných museli prijať úsporné opatrenia, či vložiť dodatočný kapitál pre ich záchranu.⁹ Tento nepriaznivý stav vyvolalo palestínske ľudové povstanie - intifáda. Nieslo sa v duchu pouličných nepokojov a útokov. Ich terčom sa stali bezpečnostné zložky krajiny i civilné obyvateľstvo. Bezpečnostnú situáciu poznačili najmä samovražedné bombové atentáty i výskyt strelných zbraní na uliciach, ktoré zvyšovali úroveň strachu.¹⁰

Situácia, ktorá v krajine nastala na začiatku 21. storočia mala svoj pôvod v arabsko-izraelskom, či palestínsko-izraelskom konflikte, ktorý je už od založenia štátu Izrael veľmi spornou otázkou celosvetovo. Politická a náboženská situácia výrazne ovplyvňuje dianie nielen v krajine, ale aj v celom regióne. Táto otázka má priamy dopad na bezpečnostný stav celého územia. Jej účinok sa samozrejme prejaví aj na inomingovom turizme, pre ktorý je bezpečnosť dôležitým aspektom ovplyvňujúcim správanie návštevníkov.

⁷ CENTRAL BUREAU OF STATISTICS. *Israel in statistics 1948 – 2007* [online]. [2009] s. 17 – 18 [cit. 2015-03-05]. Dostupné z: http://www1.cbs.gov.il/statistical/statistical60_eng.pdf

⁸ Tamtéž.

⁹ ELA, ref. 1.

¹⁰ SCHULZE, K. E. *Arabsko-izraelský konflikt*. 1. vyd. Brno: CPress, 2012. ISBN 978-80-264-0000-4. s. 86 – 88.

Vo všeobecnosti je v štatistikách cestovného ruchu krajiny možné pozorovať pokles v tom roku, ktorý bol pre krajinu z bezpečnostného hľadiska nepriaznivý. Nepriaznivý, pretože bol poznačený výskytom politického alebo náboženského konfliktu.

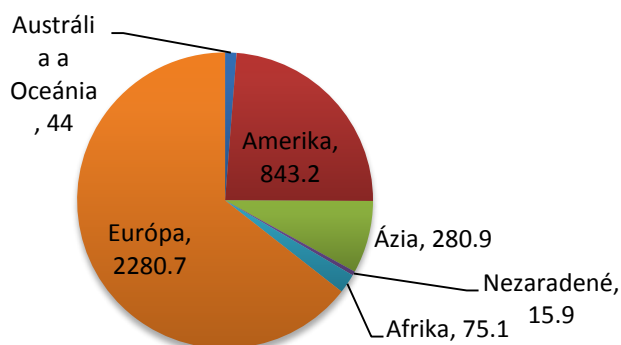
Napriek výchylkám, ktoré sa v príjazdovom turizme Izraela vyskytujú, je toto obdobie charakteristické značnou účasťou domáceho obyvateľstva na cestovnom ruchu.

Domáci cestovný ruch je rozšírený vo všetkých vekových kategóriách a prispieva k napredovaniu celého odvetvia. Mnohé izraelské rodiny navštevujú turistické atraktivity pravidelne počas celého roka, pričom využívajú základné i doplnkové služby cestovného ruchu. Tým zabezpečujú určitú stabilitu odvetvia počas krízových období, kedy príjmy z incomingového turizmu prudko klesajú.¹¹

2.2 Príjazdový cestovný ruch

Podľa izraelského štatistického úradu Central Bureau of Statistics (CBS) navštívilo krajinu v roku 2013 viac ako 3,5 miliónov návštevníkov.¹² Drvivá väčšina z nich na svoj príchod do krajiny využila leteckú dopravu. U jednodňových návštevníkov je však populárna námorná preprava, ktorú často krát využívajú počas letných mesiacov pri svojom pobyte v blízkych krajinách. Naopak, žiaden turista nevyužil za posledné tri roky k preprave do krajiny námornú dopravu. Vzhľadom ku geografickej polohe Izraela využíva transport prostredníctvom pozemnej komunikácie len veľmi málo návštevníkov.

Graf 2: Príjazdový cestovný ruch z pohľadu kontinentov, v tis. osôb, r. 2013

Zdroj: CBS: Visitor arrivals, by country of citizenship; vlastný graf

¹¹ ISRAEL MINISTRY OF TOURISM. Tourism investment in Israel. In: *Invest in Israel* [online]. Last modified 9/29/2014, s. 23. [cit. 2015-03-07]. Dostupné z: <http://www.investinisrael.gov.il/NR/rdonlyres/1F6945B5-A046-4AC6-975F-0F7E74AA4A62/0/Tourisminvestment.pdf>

¹² CENTRAL BUREAU OF STATISTICS. Visitor arrivals to Israel (Tourists and Day visitors). In: *Central bureau of statistics* [online]. Jerusalem: The state of Israel, ©1997 - 2015 [cit. 2015-03-06]. Dostupné z: <http://www1.cbs.gov.il/publications15/yarhon0115/pdf/e1.pdf>

Medzinárodný turizmus v Izraeli je v rámci kontinentálneho ponímania najväčšmi zastúpený návštevníkmi z Európy (65 %), po nich nasledujú návštevníci z Ameriky (24 %), ďalej Ázie (8 %), Afriky (2 %) a nakoniec Austrálie a Oceánie (1 %). Aj keď Európa v konečnom dôsledku predstavuje najsilnejší zdroj incomingového cestovného ruchu Izraela, prvenstvo v objeme turistických príjazdov však patrí Spojeným štátom americkým. Tie, s počtom návštevníkov 622,8 miliónov za rok 2013, tvoria dôležitý segment turizmu Izraela. V Európe produkuje najviac príjazdov Ruská federácia, Francúzsko, Nemecko a tiež Veľká Británia.¹³

Štát Izrael sa stal významnou destináciou cestovného ruchu vďaka kultúrnym, historickým i prírodným pokladom, ktoré sa na jeho území nachádzajú. Mnohé z pamiatok nemajú nikde vo svete konkurenciu a takmer všetky sú typické svojou jedinečnosťou.

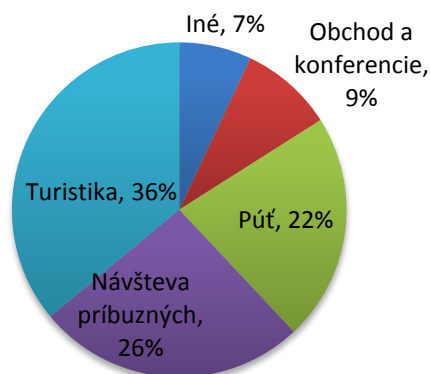
Izrael je pre mnohých Svätou zemou, či zasľúbenou zemou. Predovšetkým toto expresívne pomenovanie vyjadruje postoj 3 svetových monoteistických náboženstiev, a to judaizmu, kresťanstva a islamu. Židia považujú Jeruzalem za najvýznamnejšie miesto svojej viery, predovšetkým Múr nárekov – pozostatok zničeného opevnenia, no taktiež je pre nich posvätné mesto Hebron, či Tiberias. Jeruzalem je významným miestom i pre moslimov, pretože sa tu nachádza mešita Skalný dom vybudovaná na ochranu posvätného kameňa a stojaca na Chrámovej hore, ktorá je tretím najposvätejším miestom islamu. Do neba tu mal vystúpiť prorok Mohamed. Aj najväčšia jeruzalemská mešita al-Aksá má svoje základy na Chrámovej hore. Moslimovia však ctia i iné lokality na území štátu Izrael, ako napr. už spomínaný Hebron, či okolie Galilejského jazera. Kresťania pri svojich púťach do Izraela navštevujú predovšetkým miesta, ktoré sa viažu k životu Ježisa Krista, či sú spomínané v ich posvätej knihe Biblii. Patria k nim Ain Karem, Betlehem, Jeruzalem i Galilea.

Hlavnými zložkami cestovného ruchu krajiny sú: jedinečná kultúra, rôznorodosť etnických prvkov naprieč celým štátom, archeologické a historické miesta, pestrosť klimatických podmienok. Kombinácia týchto elementov na tak malej rozlohe, ktorou Izrael disponuje, mu zabezpečuje vysokú atraktivitu v očiach všetkých návštevníkov.

¹³ CENTRAL BUREAU OF STATISTICS. Visitors arrivals, by country of citizenship. In: *Central bureau of statistics* [online]. Jerusalem: The state of Israel, ©1997 - 2015 [cit. 2015-03-06]. Dostupné z: http://www1.cbs.gov.il/www/tourism_q/t03.pdf

Ministerstvo cestovného ruchu Izraela radí medzi 5 hlavných turistických centier v štáte nasledovné¹⁴: Jeruzalem, Tel Aviv, Eilat, Tiberias, Mŕtve more. Dopĺňa k nim ešte historické mestá ako Nazaret, Jaffa, Safed a tiež prímorské mestá Haifa, či Netanya.

Graf 3: Turisti podľa hlavného motívu cesty, v %, r. 2013

Zdroj: CBS: Israel in figures 2014; vlastný graf

V roku 2013 najviac zahraničných turistov definovalo ako hlavný účel svojej cesty turistiku, či formu rekreácie. Izrael týmto turistom ponúka veľké množstvo kultúrnych, historických a prírodných atrakcií, a tým dokáže uspokojiť záujem a potreby rôznych skupín cestovateľov. Pamätihodnosti svetového významu priťahujú vo väčšine prípadov najväčší počet turistov. Na území štátu sa nachádza 9 pamiatok zapísaných v Zozname svetového dedičstva UNESCO, z toho jedna je definovaná ako lokalita v ohrození. Pre potreby rekreácie turisti s obľubou navštevujú pláže pri Stredozemnom mori. Mnohých zahraničných návštevníkov lákajú špecifické vlastnosti Mŕtveho mora, či vynikajúce klimatické podmienky pri pobreží Červeného mora vyhľadávané predovšetkým milovníkmi potápania.

Veľký počet turistov sa do Izraela opakovane vracia. Až 46 % z celkových medzinárodných prízjazdov bolo v roku 2013 uskutočnených návštevníkmi, ktorí krajinu už v minulosti navštívili.¹⁵ Túto skutočnosť podnecuje najmä veľké množstvo židov zotrvávajúcich v diasporách po celom svete, ktorí pravidelne navštevujú svojich príbuzných žijúcich v Izraeli. V druhom prípade, pri neexistencii rodinných väzieb, týmito opakovanými návratmi vyjadrujú štátu svoju podporu.

¹⁴ ISRAEL MINISTRY OF TOURISM, ref. 11, s. 18.

¹⁵ INDEPENDENT MEDIA REVIEW AND ANALYSIS. Annual tourism report, all time record for Israel. *Imra.org.il* [online]. Kfar Sava: IMRA, January 9, 2014 [cit. 2015-03-11]. Dostupné z: <http://www.imra.org.il/story.php3?id=62803>

V príjazdovom turizme zohráva dôležitú úlohu aj segment pútnikov. Príslušníci rôznych vierovyznaní značne napomáhajú k eliminácii sezónnych výkyvov v období mimo hlavného turistického vrcholu, ktorý Izrael zažíva počas letných mesiacov. Kľúčové je v tomto prípade rozvrhnutie sviatkov jednotlivých náboženstiev, ktoré sú lákadlom pre veriacich a prispievajú k zvyšovaniu medzinárodných príjazdov.

Zo štatistík za rok 2013 vyplýva, že takmer 60 % z celkového počtu návštevníkov bolo kresťanov. Avšak, približne 40 % z nich označilo svoju návštevu Izraela ako púť. Hneď po kresťanoch majú najväčšie zastúpenie v incomingovom turizme židia.¹⁶

2.3 Bezpečnostné hrozby v turizme Izraela

V izraelskom turizme sa už od roku 1948 vyskytujú bezpečnostné krízy, ktoré narúšajú výkon celého terciárneho sektora. Vplývajú predovšetkým na najdôležitejšiu zložku cestovného ruchu krajiny, a to na príjazdy zahraničných návštevníkov. Tieto krízy sú vyvolané hrozbami, ktorým v rámci štyroch hlavných typov vymedzených v kapitole č. 1, patrí špeciálna pozornosť zo strany súkromného i verejného sektora. Sú to hrozby vznikajúce z **konfliktov na národnej, či regionálnej úrovni**. V histórii Izraela je možné pozorovať i zásahy na úrovni globálnej.

Ako už bolo spomínané, s oficiálnym vznikom štátu vyvstal tiež palestínsko-izraelský konflikt, ktorého dôsledky prerástli v priebehu posledných desaťročí do celosvetových rozmerov. Na tento spor existuje mnoho názorov z pohľadu osôb nežijúcich v oblasti, či jej tesnej blízkosti. Poväčšine váhavých a opatrných názorov. Avšak tí, ktorých sa to priamo dotýka, Izraelčania a Palestínci, majú na túto otázku vždy jednoznačnú odpoveď. Kľúčové je, že sa ich odpovede diametrálne odlišujú. Práve táto skutočnosť živý spor už od jeho počiatku a poväčšine bola a aj je zdrojom bezpečnostných nepokojov v oblasti.¹⁷

Izraelsko-palestínsky konflikt prešiel určitým vývojom, pri ktorom presiahol i hranice štátu. Zapojených bolo viacero krajín pomáhajúcich jednej, či druhej strane. Politická orientácia a názory jednotlivých aktérov sa však rokmi menili, a tak sa menilo aj zloženie proti sebe stojacich nepriateľov. Konflikty národného i regionálneho charakteru vyvolali bezpečnostné hrozby, ktoré poznačili mnohokrát nie len samotný štát.

¹⁶ ISRAEL MINISTRY OF FOREIGN AFFAIRS. Christian tourism to Israel. *Mfa.gov.il* [online]. Jerusalem: The State of Israel, © 2013, 23 Dec. 2014 [cit. 2015-03-12]. Dostupné z: <http://mfa.gov.il/MFA/AboutIsrael/Spotlight/Pages/Christian-tourism-to-Israel.aspx>

¹⁷ ČEJKA, M. *Izrael a Palestína: Minulosť, súčasnosť a smerovanie blízkovýchodného konfliktu*. 1. vyd. Brno: Centrum strategických štúdií, 2005. ISBN 80-903333-9-7. s. 7 – 9.

Ako sa menila situácia na poli národnej izraelskej bezpečnosti, menil sa aj trend turistických príjazdov do krajiny. V období vyhrotenia konfliktu sa krivka návštevnosti so všeobecne rastúcim trendom, ktorý začal výraznejšie stúpať na prelome 60. a 70. rokov minulého storočia, poväčšine zastavila a nastal prudký prepád v incomingovom turizme. Takáto reakcia cestovného ruchu nasledovala takmer pri každom vyhrotení bezpečnostných pomerov.

Status Izraela bol veľa ráz poznačený v globálnom rozsahu aj vďaka veľkej sile masových komunikačných prostriedkov, ktoré propagovali nepresné informácie o prebiehajúcom konflikte. Šírenie aktuálnych správ je veľmi dôležité. Primárne je nutné zamedziť uverejneniu nepravdivej a skreslenej reklamy o danej situácii na postihnutom území. To bolo v prípade Izraela často krát nemožné. Takáto reklama je totiž schopná zapríčiniť výrazný pokles klientov v celom odvetví cestovného ruchu. Informovanosť preto vždy bola dôležitým faktorom, ktorý sprevádzal väčšinu bezpečnostných kríz na území štátu počas ich celého trvania.

Roky sa vlečúci izraelsko-palestínsky problém je hrozbou dlhodobo monitorovanou celým svetom. Spôsobuje nestabilitu a vyvoláva rozpory i v najvyšších vládnych kruhoch. Výrazne ovplyvňuje dianie v celej krajine, turistický sektor nevynímajúc. V histórii sa však po každom k mieru smerujúcom prejave, či snahe o upokojenie rozbúrenej situácie, ustálil aj príjazdový cestovný ruch. Následne na to sa vždy vrátil k rastúcemu trendu z obdobia pred vypuknutím krízy.

Ako konflikt naberal na vážnosti a znižovalo sa časové rozpätie medzi kritickými obdobiami, vzrastal záujem rôznych subjektov o jeho skúmanie a analýzu. Keďže turizmus dlhodobo a v nemalej miere prispieva k činnosti národnej ekonomiky, neostala ani táto oblasť nepovšimnutá. Výkonnosť izraelského cestovného ruchu vo vzťahu k politickej a bezpečnostnej situácii počas jednotlivých cyklov pokoja a následnej nestability, sa stala hlavným predmetom skúmania viacerých zahraničných štúdií. Autormi, v ktorých prácach sa toto prepojenie objavilo, sú napr. Mansfeld, Bar-On, či Fleischerová.¹⁸

Najväčšie výkyvy v histórii štatistík medzinárodných príjazdov je možné pozorovať pri eskalácii izraelsko-palestínskeho konfliktu, či už počas samotného priebehu bezpečnostnej krízy. Ako už bolo spomínané, hlavnou bezpečnostnou hrozbou pre cestovný ruch Izraela sú incidenty, ktoré vznikli z národných, regionálnych, či globálnych

¹⁸ VANŽUROVÁ, Monika. *Vliv politické a bezpečnostní situace na cestovní ruch Izraele* [online]. Praha, 2009. Diplomová práce. Vysoká škola ekonomická v Praze, Fakulta mezinárodních vztahů. Vedoucí práce Zbyněk Dubský [cit. 2015-03-17]. Dostupné z: https://isis.vse.cz/zp/portal_zp.pl?podrobnosti=80608

konfliktov. Radíme sem: vojny, teroristické činy, vzbury, občianske nepokoje apod. Tieto konflikty vyvolávajúce neistotu a výbušnosť sú pre oblasť Blízkeho a Stredného východu typické už od skončenia prvej svetovej vojny, pričom v prípade Izraela sa situácia ešte väčšmi zintenzívnila po roku 1948.¹⁹

Pri pohľade na mladé dejiny štátu sa ponúka vymedzenie niekoľkých časových období, resp. udalostí, počas ktorých je možné pozorovať intenzitu prepojenia medzi odvetvím cestovného ruchu a danou bezpečnostnou a politickou situáciou v krajine. Eventuálne, je možné pozorovať dopady bezpečnostnej nestability na turistické príjazdy i na turizmus ako celok. V prvých fázach delenia však účinky na turizmus nemajú rovnocennú výpovednú hodnotu, ako pri zvyšných. Je totiž nutné zohľadniť zmenu v hraniciach a rozlohe štátu, ktorá nastala v roku 1967. V každom prípade, časové vymedzenie podľa hlavných vojenských intervencií Izraela je nasledovné:

- **Rok 1948 a tzv. palestínska vojna**, ktorá vypukla hneď pri oficiálnom založení štátu, bola prvým sporom v jeho histórii.²⁰ Pri tejto vojne však štatisticky nie je možné pozorovať žiadne zmeny v incommingu krajiny, keďže k prípadnému porovnaniu nenachádzame odpovedajúce a územne zhodné údaje.

- **Znárodnenie Suezského prielivu v roku 1956** vyvolalo druhú vojenskú akciu Izraela.²¹ V tomto prípade už pozorujeme reálny pokles turistických príjazdov do krajiny, i keď nie markantný.

- **Rok 1967 a tzv. Šesťdňová vojna**, ktorá zmenila rozlohu a dovtedajšiu realitu Izraela i všetkých zúčastnených krajín. Netrvala ani týždeň, no mala významný vplyv na turizmus v dôsledku posunutia hraníc štátu.²²

- **Rok 1973 a tzv. jomkippurská vojna**, ktorá vypukla počas najväčšieho židovského sviatku. Jej následky sa odzrkadlili predovšetkým na politickej scéne Izraela²³.

- **Na začiatku 80. rokov** sa odohrala **vojna v Libanone**, ktorá bola jednou z najdlhších v histórii štátu. Na nepokojnú situáciu nadviazalo v druhej polovici desaťročia prvé palestínske povstanie zvané **intifáda**,²⁴ pretrvávajúce dlhých šesť rokov.

¹⁹ ČEJKA, ref. 17, s. 7 – 9.

²⁰ EICHLER, J. *Mezinárodní bezpečnost v době globalizace*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-540-0. s. 127.

²¹ Tamtéž, s. 128.

²² KRUPP, M. *Dějiny státu Izrael: od založení do dneška (1948 – 2013)*. Vyd. 1. Praha: Vyšehrad, 2013. Moderní dějiny. ISBN 978-80-7429-295-8. s. 64 – 65.

²³ ČEJKA, ref. 17, s. 146 – 147.

²⁴ KRUPP, ref. 22, s. 114, 129.

- **Druhá vojna v Perzskom zálive** v roku **1991** bola jedinou, pri ktorej zostal Izrael pasívny počas celého jej priebehu. Ohrozené bolo najmä civilné obyvateľstvo.²⁵ Vo všeobecnosti sú však 90. roky minulého storočia sprevádzané mierovým procesom.

- **Rok 2000** bol poznamenaný vypuknutím **druhej intifády**, ktorá bola oproti prvej omnoho násilnejšia, krvavejšia²⁶ a výrazne ovplyvnila odvetvie cestovného ruchu. V 21. storočí sa v dejinách štátu odohrala taktiež operácia Obranný štít (r. 2002), 2. vojna v Libanone (r. 2006) a operácia Liate olovo (r. 2008).²⁷

Vplyv hlavných intervencií na turizmus krajiny je spracovaný v nasledujúcej kapitole.

²⁵ KRUPP, ref. 22, s. 139 – 140.

²⁶ ČEJKA, ref. 17, s. 213.

²⁷ KRUPP, ref. 22, s. 189.

3 Bezpečnostná situácia v Izraeli

Izrael je veľmi mladý štát. Jeho história je relatívne krátka, no neľahká a o to zaujímavejšia. Rozštiepenosť v ňom pretrváva už od založenia a neustále vnáša nové podnety, či problémy do všetkých sfér života. Najdôležitejší národný cieľ, a to existencia v bezpečných hraniciach, ktorý bol stanovený na Prvom sionistickom kongrese ešte v roku 1897, ostáva naďalej nenaplnený. Plyní siedme desaťročie izraelskej cesty, veľmi vzdialenej od nadobudnutia akejkoľvek dlhšie trvajúcej stability a vyriešenia sporných otázok, z ktorých väčšinu Izrael utrápil už pri svojom vzniku. Zdá sa, že s každým novým dňom sa tieto otázky komplikujú a výrazne ovplyvňujú dianie na poli bezpečnosti. Dosiahnutie mieru neprichádza.¹

Pri popise každého štátu je možné pozorovať prvky všeobecného charakteru, ktoré vplývajú na jeho celkový vývoj a smerovanie. Niektoré sú s odstupom času nemenné a predurčujú bezpečnostné podmienky danej krajiny i jej bezpečnosť celkovú. Sú to objektívne faktory a radíme medzi ne predovšetkým polohu a históriu.² V prípade Izraela ide o dva najdôležitejšie faktory vôbec. Najmä súvislosti, ktoré sa odohrali, resp. smerovali k jeho legitímnemu vytvoreniu značne pôsobia na priebeh takmer všetkých udalostí aj v dnešnej dobe. Vo veľkej miere však k bezpečnosti štátu v jednotlivých obdobiach prispievajú aj politicko-mocenské záujmy vládnych garnitúr v daných rokoch. Tie už však spadajú pod subjektívnu aktivitu nevojenského charakteru.

Z pohľadu druhej najdôležitejšej skutočnosti – geografie, sa krajina nachádza vo veľmi nepriaznivej pozícii. Eichler³ tento významný objektívny faktor formujúci izraelskú bezpečnostnú situáciu popisuje ako „stav trvalého, každodenného ohrozenia a neustáleho boja o prežitie.“ Je zrejmé, že v tomto duchu sa následne odohrávajú všetky opatrenia zamerané na elimináciu bezpečnostných hrozieb, keďže vrchní predstavitelia štátu sú si tejto skutočnosti plne vedomí.

Vo všeobecnosti má Izrael dlhodobo status nebezpečnej krajiny. I jeho samotní obyvatelia sú po väčšinu svojho života sprevádzaní strachom z možného vypuknutia vojny, či teroristického útoku.⁴ Daný mierový, či vojnový stav v jednotlivých obdobiach plne

¹ KRUPP, M. *Dějiny státu Izrael: od založení do dneška (1948 – 2013)*. Vyd. 1. Praha: Vyšehrad, 2013. Moderní dějiny. ISBN 978-80-7429-295-8. s. 186 – 187.

² EICHLER, J. *Mezinárodní bezpečnost v době globalizace*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-540-0. s. 14 – 15.

³ Tamtéž.

⁴ KRUPP, ref. 1, s. 10.

vplýva na všetky sféry i výkon ekonomiky v krajine. V momente vypuknutia vojny sa priority štátu ako aj jeho občanov výrazne menia.

Bezpečnostnú situáciu takmer 80 % krajín celého sveta, v objektívnom meradle a pri zohľadnení externých i interných faktorov, mapuje Index svetového mieru (Global peace index). Kapitola použije pri aktuálnom zhodnotení stavu bezpečnosti Izraela práve tento index, ktorý poskytne predstavu o komplexnom zhodnotení a vnímaní bezpečnosti štátu na globálnej úrovni. Taktiež sa zameria na dopady, ktoré turizmus zaznamenal počas hlavných bezpečnostných kríz v krajine.

3.1 Index svetového mieru

V súčasnosti je Index svetového mieru (Global peace index - GPI) považovaný za popredné meradlo mierumilovnosti krajín, či úrovne národného mieru.⁵ Jeho prvé výsledky boli zverejnené v roku 2008 a monitorovali 138 nezávislých štátov. Dnes, v roku 2015, prebieha už ôsmi ročník merania a počet krajín stúpol na 162. Tie spolu pokrývajú 99,6 % populácie celého sveta.⁶ Aktualizácia poradia krajín na základe ich mierového stavu, resp. absencie násilia, prebieha na ročnej báze a výsledky publikované v danom roku odpovedajú situácii v krajine za rok predchádzajúci.

Index je iniciatívou Inštitútu pre ekonomiku a mier (IEP), ktorý sídli v Sydney a svoju pobočku má taktiež v New Yorku. Hlavným cieľom tohto inštitútu je upriamenie svetovej pozornosti na mier, ako na pozitívneho a reálneho ukazovateľa ľudského blahobytu a rozvoja. IEP je nezisková, mimovládna organizácia, ktorá dosahuje svoj zábery prostredníctvom nasledujúcich činností⁷:

- vývoja koncepcných rámcov pre určenie mierumilovnosti
- vypracovania kvantitatívneho určenia mieru
- demonštrácie vzťahu medzi podnikaním, mierom a prosperovaním
- porozumenia kultúrnych, ekonomických a politických činiteľov, ktorý zreteľne prispievajú k mierovému prostrediu

IEP pre objektívne a presné vyhodnotenie všetkých aspektov spolupracuje s množstvom medzivládnych organizácií po celom svete. Vo všeobecnosti je jeho cieľom

⁵ INSTITUTE FOR ECONOMICS AND PEACE. Global peace index. *Economicsandpeace.org* [online]. Sydney: IEP [cit. 2015-03-25]. Dostupné z: <http://economicsandpeace.org/research/iep-indices-data/global-peace-index>

⁶ INSTITUTE FOR ECONOMICS AND PEACE. Global peace index 2014. In: *Economics and Peace* [online]. Sydney: IEP, June 2014, s. 1 [cit. 2015-03-25]. ISBN 978-0-9874448-1-3. Dostupné v PDF z: <http://www.visionofhumanity.org/sites/default/files/2014%20Global%20Peace%20Index%20REPORT.pdf>

⁷ Tamtéž.

posudzovanie globálnej úrovne mieru a následne možnosť porovnania medzi krajinami navzájom. To všetko vo vecnej rovine. Súbežne sa zamýšľa nad čo najpresnejším reálnym vyčíslením ekonomického prínosu, ktorý z mierového stavu pramení. Pri ňom poukazuje na to, aké dôležité je začleniť poznatky o znižovaní násillia v spoločnosti do učiva o ekonomickej teórii.⁸

Index svetového mieru je vôbec prvou iniciatívou svojho druhu. Na jeho vytváraní participuje skupina nezávislých odborníkov s medzinárodným obsadením a celkovo podlieha správe IEP. Všetky potrebné údaje, využívané k objektívnemu posúdeniu a zoradeniu krajín, pochádzajú z renomovaných zdrojov, akými sú napr.: Medzinárodný inštitút strategických štúdií, Svetová banka, jednotlivé agentúry Organizácie spojených národov a i.⁹

Tak, ako je podľa Eichlera možné vymedziť bezpečnosť – z negatívne a pozitívneho hľadiska (v kapitole č. 1), je tento prístup plne aplikovateľný aj na určenie mieru. Ako už bolo spomínané vyššie, index vo všeobecnosti posudzuje absenciu násillia, čo odpovedá negatívne vymedzeniu pojmu. V dôsledku toho sa koncept GPI zvykne označovať aj ako „negatívny mier“. Skladá sa z 22 ukazovateľov – indikátorov, kvalitatívnych i kvantitatívnych, ktoré posudzujú určité (skúmané) javy na základe jedinečne vyvinutých vzorcov. Indikátory sú paušálne sústredené do troch hlavných skupín¹⁰:

1. stupeň ochrany a bezpečnosti v spoločnosti
2. rozsah domáceho a medzinárodného konfliktu
3. úroveň zbrojenia v krajine

Index slúži k zmapovaniu prebiehajúcej mierovej situácie v danej spoločnosti. Na jej základe následne posudzuje kontinenty i jednotlivé štáty z rôznych hľadísk. Hľadá a poskytuje odpovede na to, čo výslednú úroveň zapríčinilo. Má prístup k dôležitým zdrojom o ekonomických, či sociálnych podmienkach jednotlivých krajín, vďaka čomu je schopný objektívne zhodnotiť aktuálny stav. Stal sa uznávaným celosvetovo pre svoju vysokú úroveň a dôveryhodnosť publikovaných výstupov. Taktiež slúži ako podkladový materiál pri ďalších aktivitách a projektoch IEP.

⁸ INSTITUTE FOR ECONOMICS AND PEACE. Mission. *Economicsandpeace.org* [online]. Sydney: IEP [cit. 2015-03-27]. Dostupné z: <http://economicsandpeace.org/about-us/mission>

⁹ INSTITUTE FOR ECONOMICS AND PEACE, ref. 5.

¹⁰ INSTITUTE FOR ECONOMICS AND PEACE. Pillars of peace. In: *Economics and peace* [online]. Sydney: IEP, September 2013, s. 3 [cit. 2015-03-27]. ISBN 978-0-9874448-6. Dostupné v PDF z: <http://economicsandpeace.org/wp-content/uploads/2011/10/Pillars-of-Peace-Report-IEP.pdf>

3.1.1 Hlavné indikátory a vedľajšie faktory monitorované Indexom svetového mieru

Základným zámerom indexu je prispieť k zvýšeniu verejnej diskusie o mieri a jeho štruktúre. Projekt poukazuje na skutočnosť, že nie len neprítomnosť vojny zaručuje národný mier. Absencia ozbrojeného konfliktu síce evokuje mierový stav, no realita v danom štáte nemusí byť vôbec pokojná a stabilná.¹¹ Preto nezávislí odborníci vybrali k určeniu GPI 22 hlavných indikátorov, ktoré ako celok prispievajú k formovaniu mierumilovnosti a prosperity v spoločnosti. Tie sú hodnotené od 1 – 5 (kde 1 prislúcha najnižšej úrovni/miere) pri kvalitatívnych ukazovateľoch, alebo od 1 – 10 pri ukazovateľoch kvantitatívnych, ktoré sú pri stanovení konečného výsledku prevedené na vzájomne zlučiteľnú stupnicu. Roztriedenie hlavných kvalitatívnych a kvantitatívnych faktorov podľa všeobecných spoločných rysov do 3 skupín je nasledovné¹²:

Miera bezpečnosti v spoločnosti

- Vnímanie kriminality na verejnosti
- Percentuálne zastúpenie utečencov a presídlených osôb na celkovom počte obyvateľov krajiny
- Politická nestabilita
- Rozsah politického teroru
- Pravdepodobnosť teroristického útoku
- Počet zavraždených osôb na 100 000 obyvateľov
- Úroveň násilných trestných činov
- Možnosť násilných demonštrácií
- Počet väzňov na 100 000 obyvateľov
- Počet príslušníkov vnútornej bezpečnosti a polície na 100 000 obyvateľov

Miera prebiehajúcich vnútroštátnych a medzinárodných konfliktov

- Odhadovaný počet úmrtí z organizovaných externých konfliktov
- Počet úmrtí z organizovaných interných konfliktov
- Stupeň vnútroštátnych organizovaných konfliktov
- Úroveň vzťahov so susednými krajinami
- Množstvo dobojovaných konfliktov (v danom roku)

¹¹ INSTITUTE FOR ECONOMICS AND PEACE, ref. 5.

¹² INSTITUTE FOR ECONOMICS AND PEACE. Building blocks of peace: Economics and peace. In: *Economics and peace* [online]. Sydney: IEP, s. 51 – 52 [cit. 2015-03-28]. Dostupné v PDF z: <http://economicsandpeace.org/wp-content/uploads/2011/10/BBOP-2013-Module-4.pdf>

Miera militarizácie

- Súčet vojenských výdavkov vyjadrený ako podiel na celkovom HDP krajiny
- Počet príslušníkov ozbrojených síl na 100 000 obyvateľov
- Objem dovozu hlavných konvenčných zbraní na 100 000 obyvateľov
- Objem vývozu hlavných konvenčných zbraní na 100 000 obyvateľov
- Podpora financovania mierových misií Organizácie spojených národov
- Celkový súčet ťažkých zbraní na 100 000 obyvateľov
- Možnosť prístupu k obdržaniu malých ručných a ľahkých zbraní

Pri vyhodnotení jednotlivých skupín indikátorov sa tím odborníkov rozhodol priradiť rozdielny percentuálny význam interným (60 %) a externým (40 %) záležitostiam štátu. Základným predpokladom bolo, že vyššia úroveň mierumilovnosti v rámci národných hraníc vedie k nižšiemu výskytu zahraničných konfliktov. Tomuto rozhodnutiu však predchádzal dlhý dialóg, pri ktorom však v konečnom dôsledku zvíťazil názor, že „dobročinnosť začína doma.“¹³

Vedľajšie faktory, ktoré sú tiež k nahliadnutiu na internetových stránkach indexu¹⁴, dopĺňajú komplexnejší obraz o stave danej krajiny a úrovni života jej obyvateľov. Nie sú však priamo zohľadnené v konečnom hodnotení GPI. V rámci nich IEP uverejňuje napr.:¹⁵ úroveň volebného procesu, kde je zohľadnené sloboda rozhodovania voličov i rozsah ponúkaného výberu; posúdenie občianskych práv a slobôd; percentuálne zastúpenie žien v parlamente; rovnosť pohlaví; výšku priamych zahraničných investícií do krajiny; členstvo v medzinárodných (obchodných) spoločenstvách; objem verejných výdavkov na podporu vzdelávania; ochotu zo strany obyvateľov bojovať vo vojne; výšku HDP na jedného obyvateľa; mieru gramotnosti dospelých a i. Celkový počet vedľajších faktorov je 32 a sú významnými ukazovateľmi ekonomických, demografických i sociálnych pomerov.

¹³ INSTITUTE FOR ECONOMICS AND PEACE, ref. 12, s. 52.

¹⁴ Výsledky Indexu svetového mieru, od roku 2008 až po súčasnosť, sú k dispozícii na jeho oficiálnej internetovej stránke *Vision of Humanity*. Taktiež je prístupná interaktívna mapa, ktorá umožňuje porovnávanie indexov jednotlivých krajín, ako aj spätné prehliadanie hodnôt hlavných indikátorov i vedľajších faktorov.

¹⁵ INSTITUTE FOR ECONOMICS AND PEACE. Global peace index. *Visionofhumanity.org* [online]. Sydney: IEP, ©2015 [cit. 2015-03-29]. Dostupné z: <http://www.visionofhumanity.org/#/page/indexes/global-peace-index>

3.2 Index svetového mieru pre Izrael

Štát Izrael sa v rebríčku mierumilovnosti krajín, monitorovaných Indexom svetového mieru, dlhodobo nachádza na posledných priečkach. Už od počiatočných hodnotení je jeho celkové skóre v „červených medziach“, čo je nepriaznivá bilancia. Avšak, pozitívny aj číselne vyjadrený výsledok za posledný rok je doposiaľ jeho najlepším.

V konečnom hodnotení sa Izrael umiestnil na 149. mieste, z celkového počtu 162 sledovaných štátov. Skóre odpovedajúce jeho pozícii je **2,689**, čo predstavuje finálnu **kombináciu bodov 3 hlavných skupín faktorov**.¹⁶ Stupnica má rozpätie od 1 do 5, rovnako pri celkovom hodnotení, ako aj pri čiastkovom - v rámci jednotlivých skupín i jednotlivých faktorov. Čím je hodnotenie bližšie k číslu 1, tým je krajina mierumilovnejšia, resp. neprítomnosť násilia je markantnejšia. Pri individuálnom sledovaní faktorov taktiež toto hodnotenie odpovedá najmenšej miere, či výskytu pozorovanej premennej.

V prípade Izraela sa výsledok na prvý pohľad javí ako relatívne dobrý, keďže numericky je veľmi blízko k bodovému priemeru. Je však nutné poznamenať, že štát, ktorý obsadil poslednú pozíciu má skóre 3,65.¹⁷ V porovnaní s touto hranicou už jeho pozícia nie je tak optimistická.

Skupinové i individuálne bodové hodnotenie kľúčových faktorov Indexu svetového mieru pre Izrael je nasledovné:¹⁸

Miera bezpečnosti v spoločnosti: 2,5

- Vnímanie kriminality na verejnosti: **3**
- Percentuálne zastúpenie utečencov a presídlených osôb na celkovom počte obyvateľov krajiny: **2,5**
- Politická nestabilita: **2**
- Rozsah politického teroru: **4**
- Pravdepodobnosť teroristického útoku: **3**
- Počet zavraždených osôb na 100 000 obyvateľov: **2**
- Úroveň násilných trestných činov: **2**
- Možnosť násilných demonštrácií: **3**

¹⁶ INSTITUTE FOR ECONOMICS AND PEACE. Global peace index: Israel GPI Score. *Visionofhumanity.org* [online]. Sydney: IEP, © 2015 [2015-04-03]. Dostupné z: <http://www.visionofhumanity.org/#page/indexes/global-peace-index/2013/ISR/OVER>

¹⁷ INSTITUTE FOR ECONOMICS AND PEACE, ref. 6, s. 6.

¹⁸ INSTITUTE FOR ECONOMICS AND PEACE, ref. 16.

- Počet väzňov na 100 000 obyvateľov: 2
- Počet príslušníkov vnútornej bezpečnosti a polície na 100 000 obyvateľov: 2

Miera prebiehajúcich vnútroštátnych a medzinárodných konfliktov: 2,4

- Odhadovaný počet úmrtí z organizovaných externých konfliktov: 1
- Počet úmrtí z organizovaných interných konfliktov: 2
- Stupeň vnútroštátnych organizovaných konfliktov: 3
- Úroveň vzťahov so susednými krajinami: 4
- Množstvo dobojovaných konfliktov (v danom roku): 2

Miera militarizácie: 3,4

- Súčet vojenských výdavkov vyjadrený ako podiel na celkovom HDP krajiny: 2,6
- Počet príslušníkov ozbrojených síl na 100 000 obyvateľov: 4
- Objem dovozu hlavných konvenčných zbraní na 100 000 obyvateľov: 2
- Objem vývozu hlavných konvenčných zbraní na 100 000 obyvateľov: 5
- Podpora financovania mierových misií Organizácie spojených národov: 1,2
- Celkový súčet ťažkých zbraní na 100 000 obyvateľov: 5
- Možnosť prístupu k obdržaniu malých ručných a ľahkých zbraní: 3

Je nutné upozorniť na faktory, ktoré pri kvalitatívnom hodnotení obdržali vysokú bodovú známku, a teda sú dominantnými činiteľmi ovplyvňujúcimi bezpečnosť. Väčšina z nich spadá do 3. skupiny, do mieri militarizácie krajiny. Práve tam sa nachádzajú faktory s najvyšším možným hodnotením, so známkou 5. Niet sa čo diviť, keďže Izrael sa už od svojho vzniku nachádza v neustálom ohrození zo strany svojich susedov. Byť v pohotovosti a adekvátne pripravený je preň životne dôležité. Medzi faktory s vyšším hodnotením spadajú tie, ktoré sú ohodnotené bodmi 3 – 5.

GPI v zhrňujúcej správe o stave mieru na celom svete poukazuje na skutočnosť, že iba 4 z 22 globálne sledovaných faktorov sa za doterajších 7 rokov histórie indexu zlepšilo. Sú nimi: vojenské výdavky, stav polície a vnútornej bezpečnosti, držba nukleárných a ťažkých zbraní a počet príslušníkov ozbrojených síl.¹⁹ Paradoxne, v prípade Izraela sú práve tieto 4 činitele dlhodobo bodované najvyššou možnou mierou, a teda najviac prispievajú k jeho zlému umiestneniu v rebríčku. Odpoveď na otázku prečo je tomu tak nachádzame predovšetkým v neustálom zlyhávaní pri riešení mierových

¹⁹ INSTITUTE FOR ECONOMICS AND PEACE. Global peace index 2014: Highlights. In: *Vision of humanity* [online]. Sydney: IEP, s. 3 [cit. 2015-04-04]. Dostupné v PDF z: <http://www.visionofhumanity.org/sites/default/files/2014%20GPI%20HIGHLIGHTS.pdf>

dohôd s Palestíncami a nepretržitým bezpečnostným hrozbám spoza hraníc štátu. Regionálna izolácia je výsledkom ich pôsobenia.²⁰ Je však nutné poznamenať, že nie len dva menované problémy spôsobili daný stav. Závažnosti interného, no i externého charakteru, ktoré sa v spoločnosti každodenne objavujú, majú viditeľný podiel na nepriaznivej situácii.

3.2.1 Špecifiká izraelskej bezpečnosti odvodené z Indexu svetového mieru

Zaujímavosťou na poli bezpečnosti v Izraeli je markantný rozdiel medzi úrovňou demokracie a úrovňou mieru v krajine. Vo všeobecnosti platí, že štáty so stabilným politickým (demokratickým) systémom vykazujú vyššiu úroveň mierumilovnosti. Politické zriadenie totiž v značnej miere ovplyvňuje náladu v spoločnosti, vzťahy so susednými štátmi i orientáciu na medzinárodnej scéne.

V Indexe demokracie, ktorý zastrešuje Ekonomická spravodajská jednotka (Economist Intelligence Unit), obsadil Izrael za rok 2012 **37. pozíciu** z celkového počtu 167 hodnotených krajín. To svedčí o silnom postavení štátnych inštitúcií a ich náležitom fungovaní. Avšak, jeho umiestnenie v indexe mierumilovnosti (149. pozícia zo 162) je v porovnaní so stavom demokracie pomerne zlé. Poukazuje na značný deficit mieru, čo je pri tak dobre fungujúcej správe štátu skutočne neobvyklé. Izrael je jedinou demokratickou krajinou na Strednom východe, vykazuje vysokú mieru činnosti verejných orgánov, no vo všeobecnosti je veľmi **nestabilnou krajinou**. Poukazuje na to prípadová štúdia skúmajúca vzťah medzi nízkou úrovňou mierumilovnosti a vysokou úrovňou demokracie. Tá ako hlavnú príčinu tohto nepomeru uvádza napäté vzťahy s arabskými hraničnými štátmi a, paradoxne, neadekvátne rešpektovanie občianskych práv zo strany vládnych orgánov. Poukazuje na veľmi autoritatívny až tyranský spôsob potlačania nepokojov a bezpečnostných hrozieb v určitých prípadoch.²¹

Inštitút pre ekonomiku a mier taktiež poukazuje na silné väzby medzi Indexom svetového mieru a **medializáciou násilia**. Uvádza, že menej mierumilovné štáty reálne pútajú a publikujú väčšie množstvo informácií týkajúcich sa trestných činov a hrubosti. Frekvencia ich výskytu verne kopíruje pozíciu štátu v rebríčku GPI.²²

²⁰ INSTITUTE FOR ECONOMIC AND PEACE, ref. 6, s. 18 – 29.

²¹ Tamtéž.

²² INSTITUTE FOR ECONOMICS AND PEACE. Measuring peace in media. In: *Economics and peace* [online]. Sydney: IEP, October © 2010, s. 6 – 7 [cit. 2015-04-05]. Dostupné v PDF z: <http://economicsandpeace.org/wp-content/uploads/2011/10/Measuring-Peace-in-the-Media.pdf>

V prípade Izraela tento vysoký podiel televíznych správ (takmer 40 % z celkového objemu) pojednáva o:²³

- útokoch Palestínčanov
- okupácii Libanonu
- samovražedných atentátoch
- osídľovaní palestínskych území a
- arabsko-izraelskom konflikte vo všeobecnosti

Je treba dodať, že tieto správy boli prevýšené spravodajstvom o mierových jednaniach a štátnych návštevách.

Náboženstvo je typickým rysom Izraela a väčšina ľudí si krajinu spája práve s týmto pojmom. Taktiež existuje názor, ktorý považuje vieru za príčinu vzniku arabsko-izraelského konfliktu. Vo všeobecnosti však štatisticky neexistuje jasný dôkaz, ktorý by potvrdil závislosť úrovne mieru od vierovyznania, resp. počtom veriacich a neveriacich v jednotlivých krajinách. Štát Izrael je však výnimkou potvrdzujúcou pravidlo. V prípade arabsko-izraelského konfliktu je **náboženský aspekt hlavným rysom**, ktorý dlhodobo sprevádza na pohľad neriešiteľnú situáciu v celom regióne. K nej v značnej miere prispievajú aj nepokoje medzi moslimami, ktoré vznikajú nie len v Izraeli.²⁴

3.3 Vplyv bezpečnostnej situácie na medzinárodný turizmus v Izraeli od roku 1948

Územie Izraela patrilo medzi turistické lákadlá už veľmi dlho pred vznikom krajiny. Cestovný ruch mal však v tom čase odlišný charakter ako je tomu dnes. Od roku 1918, po príchode britských vojakov na územie Palestíny, bol v značnej miere ovplyvňovaný mandátnou správou.²⁵ Rok 1948 priniesol do oficiálne založeného štátu najmä bezpečnostnú nestabilitu, v dôsledku čoho sa sektoru turizmu nedostávalo prílišnej pozornosti. Prioritou bolo obhájenie hraníc a obrana pred agresormi. Aj orgány cestovného ruchu museli pred vytváraním marketingových stratégií, cielených na hlavné zdrojové trhy,

²³ INSTITUTE FOR ECONOMICS AND PEACE, ref. 22, s. 7.

²⁴ INSTITUTE FOR ECONOMICS AND PEACE. Five key questions answered on the link between peace and religion. In: *Economics and peace* [online]. Sydney: IEP, October 2014, s. 1 – 3 [cit. 2015-04-05]. ISBN 978-0-9874448-8-2. Dostupné v PDF z: <http://economicsandpeace.org/wp-content/uploads/2011/09/Peace-and-Religion-Report.pdf>

²⁵ SCHULZE, K. E. *Arabsko-izraelský konflikt*. 1. vyd. Brno: CPress, 2012. ISBN 978-80-264-0000-4. s. 12.

uprednostniť stratégie na pozdvihnutie nepriaznivého image Izraela.²⁶ Dôležitý bol aj vznik leteckej spoločnosti El Al, ktorá postupne zjednodušila dostupnosť do krajiny z najvzdialenejších regiónov.

V prvom desaťročí existencie židovského štátu sa cestovný ruch rozvíjal pomerne pomalým tempom. Medzinárodné turistické príjazdy do krajiny vykazovali v 50. rokoch priemerný ročný nárast 13,5 %. Veľký zvrat nastal v roku 1956 s tzv. Sinajskou kampaňou, kedy objem príchodov poklesol o 15 %.²⁷ Táto kampaň však paradoxne Izrael posilnila, zjednotila a nasledovalo obdobie výstavby malého štátu, v ktorom prvý krát od jeho vzniku zavládol relatívny mier a hospodársky rozvoj.²⁸ Už nasledujúci rok po jej skončení, pri príležitosti desaťročného výročia založenia Izraela, sa počet zahraničných návštevníkov zvýšil o 60 %.²⁹

Do roku 1966 zaznamenával incomingový turizmus každoročný percentuálny nárast (približne 19%).³⁰ Situácia sa však zmenila s vypuknutím Šesťdňovej vojny, s ktorou pominula nádej na ďalšiu dekádu relatívneho pokoja. Izrael, nachádzajúci sa v maximálnom ohrození, porazil arabským nepriateľom a trojnásobne zväčšil rozlohu svojho územia. Bol to významný rok pre izraelský turizmus, pretože po víťazstve a posunutí hraníc štát nadobudol územie s množstvom turistických atraktivít, napr.: Staré mesto v Jeruzaléme, arabský trh, Múr nárekov³¹ i ďalšie časti krajiny ako Samária, Judea, Golanské výšiny. Už nasledujúci rok po skončení vojny zaznamenal cestovný ruch takmer 48% zvýšenie v medzinárodných príjazdoch. Rastúci trend pokračoval a zlepšoval sa aj image Izraela ako bezpečnej destinácie.

Obdobie po Šesťdňovej vojne bolo charakteristické nadšením, ktoré sa prejavovalo nie len v odvetví cestovného ruchu, ale vo všetkých sférach ekonomiky. Rok 1973 a vojna, ktorá vypukla v deň najväčšieho židovského sviatku, sa však niesli v presne opačnom duchu. Októbrová vojna vyvolala hospodársky úpadok, verejný šok a pobúrenie.³² Uvrhla Izrael do izolácie na medzinárodnom poli, o čo sa pričínilo najmä ropné embargo zo strany arabských štátov. To spôsobilo globálny útlm v ekonomickej aktivite, ktorý postihol

²⁶ VANŽUROVÁ, M. . *Vliv politické a bezpečnostní situace na cestovní ruch Izraele* [online]. Praha, 2009. Diplomová práce. Vysoká škola ekonomická v Praze, Fakulta mezinárodních vztahů. Vedoucí práce Zbyněk Dubský [cit. 2014-12-29]. Dostupné z: https://isis.vse.cz/zp/portal_zp.pl?podrobnosti=80608

²⁷ CENTAL BUREAU OF STATISTICS. *Israel in statistics 1948 – 2007* [online]. [2009] s. 17 – 18 [cit. 2015-04-09]. Dostupné z: http://www1.cbs.gov.il/statistical/statistical60_eng.pdf

²⁸ KRUPP, ref. 1, s. 46 – 48.

²⁹ CENTRAL BUREAU OF STATISTICS, ref. 27.

³⁰ Tamtéž.

³¹ KRUPP, ref. 1, s. 64.

³² SCHULZE, ref. 25, s. 52.

hlavné zdrojové trhy cestovného ruchu krajiny, predovšetkým Európu. Väčšinu izraelských výdavkov pohltilo zbrojenie a vysoké ceny ropy, ktorými bola silno poznačená doprava.³³ Pasivita sa výrazne prejavovala v ochote cestovať v dôsledku veľkého zvýšenia nákladov na transport.

Incomingový turizmus, v reakcii na spomínané udalosti, zaznamenal citeľný pokles v turistických príjazdoch, pretrvávajúci 3 za sebou idúce roky od vypuknutia konfliktu. Po prekonaní krízy, v roku 1976, však priemerné ročné tempo rastu stúplo na 16% úroveň.³⁴ Veľkým obratom, ktorý značne prispel k bezpečnostnej stabilite Izraela, a tým aj k stimulácii turizmu, boli mierové jednania s Egyptom. Tie lídri oboch krajín započali v roku 1977, čo sa okamžite prejavilo v takmer 24% náraste turistických príjazdov oproti roku predchádzajúcemu.

V priebehu 80. rokov je možné medzinárodný turizmus štátu klasifikovať ako mierne kolísavý (viď graf č. 5). Počet príchodov striedavo stúpал a klesal. Prvou udalosťou, ktorá prispela k poklesu, bol pretrvávajúci konflikt v Libanone (1. Libanonská vojna) a následná neúspešná operácia „Mier pre Galileu“ v roku 1982.³⁵ Dekáda bola následne poznamenaná zvýšenou teroristickou aktivitou zo strany arabských a palestínskych prívržencov Organizácie pre oslobodenie Palestíny (OOP). Svoju činnosť zameriavali na ciele v rámci izraelských hraníc, no ich prioritou bol tiež terorizmus v zahraničí.³⁶ Aj táto aktivita sa na cestovnom ruchu prejavila. Najvýraznejšie v roku 1986, kedy príjazdy prepadli najviac za dané obdobie, a to o takmer 18 %. Už v nasledujúcom roku incoming opäť zaznamenal nárast - 27%. Tento rastúci trend však netrval dlho. Vypuknutie národného povstania Palestíncov na okupovanom území, zvané intifáda, zastavilo tento sľubný rozmach hneď v tom istom roku. Veľký vplyv na cestovanie do Izraela mali počas jej trvania médiá, ktoré venovali nemalú pozornosť spravodajstvu o terore a potlačovaní povstania.³⁷

³³ KRUPP, ref. 1, s. 81 – 88.

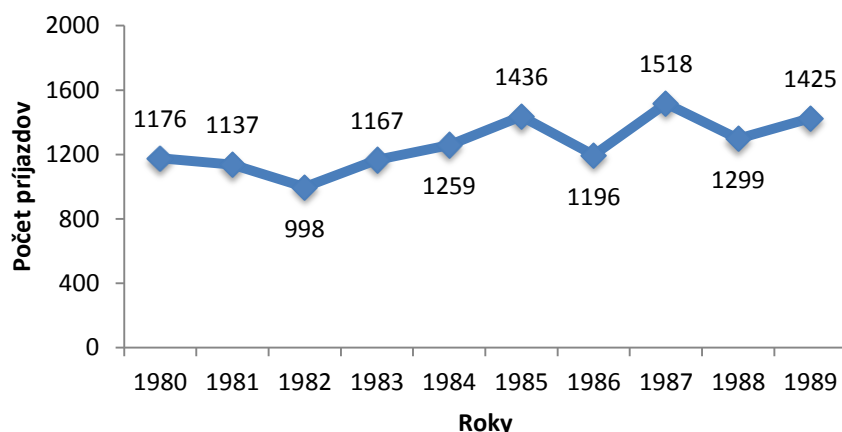
³⁴ CENTAL BUREAU OF STATISTICS, ref. 27.

³⁵ ČEJKA, M. *Izrael a Palestina: Minulost, současnost a směřování blízkovýchodního konfliktu*. 1. vyd. Brno: Centrum strategických studií, 2005. ISBN 80-903333-9-7. s. 61 – 62.

³⁶ VELVYSLANECTVÍ STÁTU IZRAEL V ČESKÉ REPUBLICE. Dějiny státu Izrael. *Embassies.gov.il* [online]. Praha: Velvyslanectví Státu Izrael v České republice [cit. 2015-04-10]. Dostupné z: <http://embassies.gov.il/Praha/AboutIsrael/history/Pages/History-State-of-Israel.aspx>

³⁷ KRUPP, ref. 1, s. 129 – 131.

Graf 4: Počet príjazdov medzinárodných návštevníkov do Izraela, r. 1980 - 1989, v tis. osôb

Zdroj: CBS: Tourism 2006, Statistical abstract of Israel 2014; vlastný graf

V roku 1991 obyvateľov židovského štátu opäť zasiahla vojna. Tento krát to bola druhá vojna v Perzskom zálive a predstavovala pre krajinu úplne novú skúsenosť. Počas celého jej priebehu ostal Izrael nečinný, bezmocný. Jeho územie, predovšetkým Tel Aviv, bolo permanentne ostreľované irackými raketami. To výrazne ochromilo verejný život i ekonomickú aktivitu najmä v začiatkoch vojny. Autobusy prestali po západe slnka premávať. Majitelia kaviarní a zábavných podnikov nechávali svoje prevádzky zatvorené počas celého dňa a neposkytovali žiadne služby. Na vyzvanie domácich vlád takmer všetci cudzinci opustili krajinu a vrátili sa domov, do bezpečia.³⁸ Cestovný ruch bol veľmi negatívne poznačený. Za rok 1990, kedy vojna v regióne vypukla, a za rok 1991, kedy bol už aj Izrael jej pasívnym účastníkom, sa kríza v turizme kumulatívne prejavila v 24% poklese turistických príjazdov. Našťastie, tento trend netrval dlho. Následné mierové rozhovory s Jordánskom v roku 1994 mali až euforickú odozvu. V tomto istom roku totiž počet príchodov do krajiny prekročil hranicu 2 miliónov návštevníkov. Turisti mali tiež prvý krát možnosť spojiť návštevu Izraela s návštevou susedných arabských krajín.³⁹

Druhú polovicu 90. rokov však opäť poznačil terorizmus, prostredníctvom ktorého vyjadrovali palestínski obyvatelia svoj postoj k mierovým jednaniam. Teror sa stupňoval, na čo vláda odpovedala napr. umiestnením policajných hliadok na všetky autobusové stanice, aby tak umocnila pocit bezpečnosti v krajine.⁴⁰

Začiatok nového milénia vyzeral veľmi sľubne. Rok 2000 bol totiž z pohľadu cestovného ruchu Izraela tým najlepším v histórii. Do krajiny zavítalo vyše 2,6 milióna

³⁸ KRUPP., ref. 1, s. 139 – 140.

³⁹ CENTAL BUREAU OF STATISTICS, ref. 27.

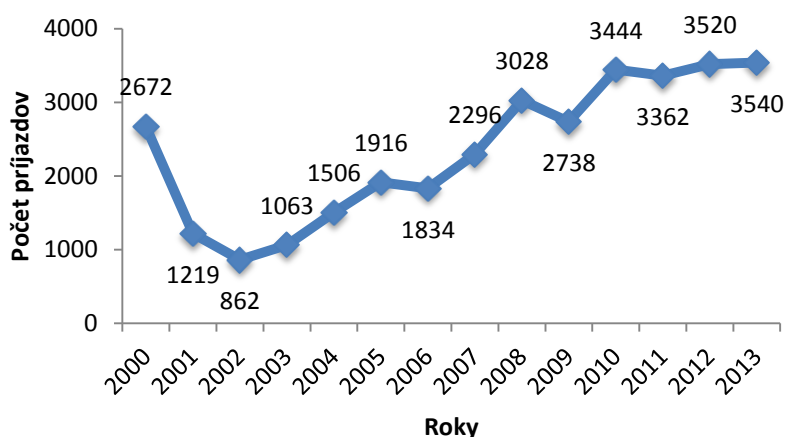
⁴⁰ KRUPP, ref. 1, s 153.

návštevníkov. Veľký podiel tvorili veriaci, či cestovatelia s náboženským motívom, pretože to bol rok výročia narodenia Ježiša Krista. Ich záujem mohla umocniť aj prítomnosť vtedajšieho pápeža Jána Pavla II., ktorý krajinu navštívil. Avšak, ešte koncom toho istého roka sa odohrali udalosti, ktoré situáciu v izraelskom turizme zasiahli v doposiaľ najväčšej miere.

28. septembra 2000 vypukla na územiach palestínskej autonómie, no i v samotnom Izraeli 2. intifáda, nazývaná taktiež al-Aksá. Intenzita násilia bola omnoho vyššia ako v roku 1987, rovnako aj jej dopad na verejný i ekonomický život. Štátne hospodárstvo sa ocitlo v hlbokkej kríze akú už 47 rokov nezažilo. Jeho straty, vyčíslené v roku 2002, činili v prepočte 3 miliardy eur. To všetko vďaka povstaniu.⁴¹

Odpoveďou na hrozivú bezpečnostnú situáciu v krajine bol prepád v incomingovom turizme, ktorý v roku 2001 zaznamenal takmer 55% pokles. Neutíchajúce nepokoje pôsobili nepriaznivo na potenciálnych návštevníkov i rok nasledujúci. Ten vykazoval oproti euforickému množstvu príchodov v roku 2000 až 68% úpadok (viď graf č. 6). S počtom 862 tisíc klesol na totálne dno a odpovedal úrovni návštevnosti z polovice 70. rokov. Následne na to potreboval izraelský cestovný ruch dlhých 8 rokov, aby sa vrátil a prekonal úroveň turistických príjazdov spred vypuknutia krízy.

Graf 5: Počet príjazdov medzinárodných návštevníkov do Izraela, r. 2000 - 2013, v tis. osôb

Zdroj: CBS: Tourism 2006, Statistical abstract of Israel 2014; vlastný graf

Od vypuknutia druhej intifády bola v Izraeli neustále prítomná teroristická činnosť, niekedy menej a inokedy viac aktívna, no vo všeobecnosti mala umiernenější ráz. Turizmus od roku 2002 však započal mierne rastúci trend. Ten iba ľahko oslabila druhá

⁴¹ KRUPP, ref. 1, s. 163 – 170.

libanonská vojna (r. 2006). V roku 2007 však terorizmus opäť nabral na intenzite, pričom zmenil svoju podobu zo samovražedných atentátov na rakety ostreľujúce predovšetkým územie južného Izraela. Reakcia na útoky vyústila v operáciu „Liate olovo“ v pásme Gazy na prelome rokov 2008 a 2009, čo znamenalo ďalšiu nestabilitu v bezpečnostných podmienkach štátu.⁴² I táto vyhrotená situácia sa prejavila 10% poklesom v medzinárodnom cestovnom ruchu krajiny. Od tohto zníženia sa počet príjazdov zahraničných návštevníkov doposiaľ drží nad hranicou 3 miliónov ročne.

V súčasnosti je možné dianie v krajine klasifikovať ako pokojné, umožňujúce návštevníkom štandardne cestovať takmer po celom izraelskom území. Je však nutné zohľadniť aktuálnu situáciu v celom regióne, najmä činnosť rôznych teroristických skupín (Hamás, Hizballáh, Islamský štát) a upriamiť turistické aktivity na miesta mimo pohraničných oblastí a pásma Gazy.⁴³

Z analýzy stručne popísaného historického vývoja a štatistických údajov cestovného ruchu krajiny je zrejmé, že arabsko-izraelský konflikt a všetky akcie ním vyvolané, ovplyvnili v priebehu rokov príjazdy medzinárodných turistov do tejto destinácie. Negatívne prejavy každej bezpečnostnej krízy, či už s menšou alebo väčšou intenzitou, boli v incomingovom turizme viditeľné už od založenia štátu. Silu týchto prejavov ovplyvňoval rozsah konfliktu, tzn. či išlo o intervenciu na národnej alebo regionálnej úrovni. Ďalším, nemenej významným faktorom bolo mediálne pokrytie jednotlivých kríz. Vo všeobecnosti má celosvetové publikovanie informácií o bezpečnostných problémoch Izraela odlišný účinok na incomingový turizmus štátu, ako publikovanie v lokálnej televízii niektorej z blízkových krajín. Účasť tohto turistického segmentu je na izraelskom trhu cestovného ruchu totiž minimálna.

Na základe vyššie spomínaných skutočností je možné následky arabsko-izraelského konfliktu a bezpečnostných kríz na turizmus destinácie zhrnúť nasledovne: pokles zahraničných príjazdov, úbytok devízových príjmov z cestovného ruchu, zníženie poskytnutých finančných prostriedkov do odvetvia zo strany štátu, zhoršenie image Izraela ako turistickej destinácie, zhoršenie podmienok v súkromnom sektore, možný bankrot poskytovateľov služieb a oslabenie celkového výkonu sektora i ekonomiky krajiny.

⁴² VELVYSLANECTVÍ STÁTU IZRAEL V ČESKÉ REPUBLICE, ref. 36.

⁴³ MINISTERSTVO ZAHRANIČNÝCH VECÍ A EURÓPSKÝCH ZÁLEŽITOSTÍ SLOVENSKEJ REPUBLIKY. Aktualizácia cestovného odporúčania: Izrael. Mzv.sk [online]. Bratislava: © Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky, 10. 9. 2014 [cit. 2015-04-11]. Dostupné z: [https://www.mzv.sk/servlet/content?MT=/App/WCM/main.nsf/vw_ByID/ID_C0B1D004B5A332B2C1257627003301E7_SK&OpenDocument=Y&LANG=SK&MENU=staty_sвета&TG=BlankMaster&URL=/App/WCM/Aktualit.nsf/\(vw_ByID\)/ID_4BD0C7A54A3A8A5FC1257D4F0041B8E6](https://www.mzv.sk/servlet/content?MT=/App/WCM/main.nsf/vw_ByID/ID_C0B1D004B5A332B2C1257627003301E7_SK&OpenDocument=Y&LANG=SK&MENU=staty_sвета&TG=BlankMaster&URL=/App/WCM/Aktualit.nsf/(vw_ByID)/ID_4BD0C7A54A3A8A5FC1257D4F0041B8E6)

4 Analýza bezpečnosti cestovného ruchu v destinácii Izrael z pohľadu návštevníkov krajiny

Mier je v dnešnom svete veľmi relatívnym pojmom. Nadobúda rôzne podoby a významy. Mnohí ľudia si ani neuvedomujú jeho cenu, a to nie len materiálnu. Pre obyvateľa Slovenska, či Českej republiky je samozrejmosťou, aj keď tí skôr narodení si ešte spomínajú na nie práve najpokojnejšie časy. No obyvateľ štátu Izrael, žid, moslim, alebo kresťan, však skutočný mier, mier bez neustálej prítomnosti akejkol'vek internej či externej hrozby, ešte nikdy nezažil.

Je možné tvrdiť, že cestovný ruch, domáci i medzinárodný, je podriadený mieru. Správanie takmer všetkých turistov a ich rozhodovanie vycestovať do určitej krajiny, je v prvom rade ovplyvnené podmienkami na poli bezpečnosti. V prípade Izraela, štátu s množstvom jedinečných pamiatok svetového významu, sa jeho dlhodobo pretrvávajúci status rizikovej destinácie javí ako najväčšia turistická prekážka.

4.1 Ciele výskumu

Izrael je podľa Indexu svetového mieru klasifikovaný ako celkovo nebezpečná krajina. Tento stav sa mu od počiatkových monitorovaní v roku 2007 nepodarilo zvrátiť. V poslednom publikovanom hodnotení však došlo k miernemu zlepšeniu oproti minulým obdobiam. Výsledok indexu z roku 2014 zabezpečil krajine jej doposiaľ najlepšie umiestnenie v rebríčku. I celkové skóre Izraela je zatiaľ najnižšie (najpozitívnejšie) za ostatných 8 rokov (viď kap.č. 3).

Cieľom dotazníkového prieskumu, vytvoreného pre potreby tejto práce, pojednávajúcej o aspektoch bezpečnosti v inomingovom turizme Izraela, je zistiť a zhodnotiť bezpečnostný image destinácie z pohľadu jej návštevníkov.

Je totiž samozrejmé, že počas trvania oficiálnej vojenskej operácie na území štátu, či vypuknutia povstania, je objektívne hodnotenie Indexu svetového mieru plne aplikovateľné na všetky sféry života v krajine. Vtedy sú i všetci zahraniční návštevníci v ohrození. Avšak, mimo takýto stav sa podmienky menia. Mení sa predovšetkým bezpečnostná situácia v cestovnom ruchu, aj keď hrozba terorizmu i občianskych nepokojov je prítomná stále. Častým terčom takýchto aktivít sú predsa miesta s vysokou koncentráciou ľudí a tiež prostriedky hromadnej dopravy.

Dotazník sa prednostne zameriava na subjektívne vnímanie bezpečnosti turistov pri ich pobyte v Izrael a na situáciu v cestovnom ruchu všeobecne. V tejto súvislosti mapuje dostatočnú, či nedostatočnú úroveň bezpečnosti turistických atraktivít i možnú prítomnosť následkov bezpečnostnej nestability z minulých rokov.

Hypotéza pre tento prieskum znie: Štát Izrael je z pohľadu účastníkov incomingového cestovného ruchu bezpečnou turistickou destináciou. Samozrejme za predpokladu, že sa krajina práve nenachádza vo vojnovom stave.

4.2 Metóda výskumu a cieľová skupina

V prvom rade je nutné objasniť cieľovú skupinu výskumu. V dôsledku špecificky stanovenej hypotézy bolo pre získanie adekvátnych dát potrebné osloviť iba určitú vzorku respondentov – turistov. Tých, ktorí už destináciu Izrael navštívili. Zvolenou skupinou sú teda slovenskí a českí turisti s osobnou skúsenosťou v danej krajine.

Pre získanie informácií subjektívneho charakteru bol použitý dotazníkový prieskum, prostredníctvom ktorého respondenti vyjadrovali svoj postoj k téme. Vytvorenie a distribúcia dotazníka sa uskutočnila cez internet, pomocou online aplikácie slúžiacej na tieto účely. Ešte pred samotnou distribúciou však bolo nutné, vzhľadom na stanovenú cieľovú skupinu, osloviť tie cestovné kancelárie, ktoré ponúkajú zájazdy do Izraela. Ochotu spolupracovať prejavila BUBO Travel Agency. Následne bol tejto cestovnej kancelárii e-mailom poslaný online dotazník. Tá ho distribuovala tým klientom zo svojej databázy, ktorí si u nej v minulosti zakúpili poznávací pobyt do tejto krajiny.

Dotazník obsahoval 12 otázok; jedenásť z nich bolo zameraných na subjektívny postoj respondentov a jedna otázka spadala do kategórie dát tvrdých (rok navštívenia Izraela). K vyplneniu bol pre cieľovú skupinu online prístupný od 20. februára 2015 do 6. apríla 2015.

Dotazník je k dispozícii v Prílohe č. 1.

4.3 Výsledky analýzy

Celkovo bolo získaných 51 dotazníkov. Avšak, dva boli vylúčené z dôvodu veľkého časového rozdielu v prípade odpovede na prvú otázku, ktorá sa týkala roku navštívenia Izraela. Konečnej analýze sa teda podrobilo 49 z nich. V prípade súhrnného počtu návštev online dotazníka však bolo zaznamenaných 124 osôb. Úspešnosť vyplnenia tak činila len 41 %. Zvyšných 59 % návštev spočívalo v jeho zobrazení, či nedokončení.

Všetci respondenti vyplnili dotazník cez priamy odkaz, tzn. cez e-mail, ktorý im sprostredkovala cestovná kancelária. Po uplynutí doby určenej k zberu odpovedí nasledovala ich analýza, uplatňujúca metódu štatistického vyjadrenia.

Výsledky dotazníkového prieskumu jednotlivých otázok, spolu s grafickým znázornením a príslušným komentárom, sú nasledovné:

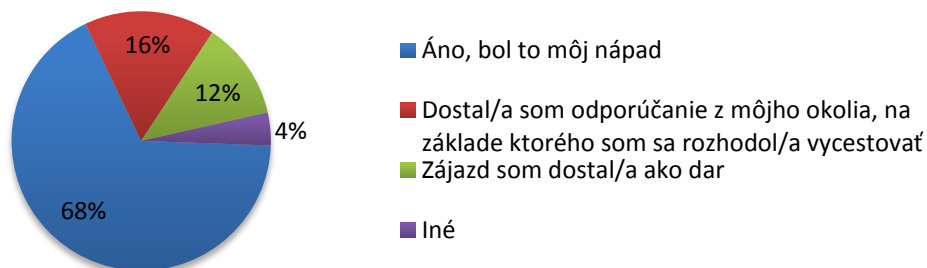
Otázka č. 1: V ktorom roku ste sa zúčastnili zájazdu do Izraela s CK BUBO?

- 2010 – 9x
- 2011 – 5x
- 2012 – 9x
- 2013 – 17x
- 2014 – 9x

Pri výsledkoch prvej otázky sa ponúkalo analyzovať len tie odpovede, ktoré sa nachádzali v maximálne päť ročnom časovom horizonte od poslednej návštevy krajiny, pričom za posledný bol pokladaný rok 2014. Na základe tohto rozmedzia boli následne z celkovej analýzy vylúčené dva dotazníky, pri ktorých boli uvedené roky návštev 1999 a 2000. Dôvodom bol veľký časový odstup a možné skreslenie konečných výsledkov.

Otázka č. 2: Bolo rozhodnutie navštíviť Izrael Vašou vlastnou iniciatívou?

Graf 6: Bolo rozhodnutie navštíviť Izrael Vašou vlastnou iniciatívou?

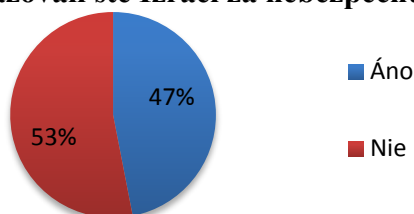

Zdroj: vlastné spracovanie

Drvivá väčšina turistov (68 %) sa pre zájazd do Izraela rozhodla sama. Už toto rozhodnutie čo to vypovedá o ich názore na bezpečnostný image destinácie. V prípade možnosti „iné“, jeden z dvoch respondentov, ktorí túto odpoveď označili, navštívil krajinu v dôsledku zmeny programu cestovnej kancelárie. V prípade druhej odpovede bola cesta do Izraela vytúženým darom. Zaujímavé je taktiež percento turistov (16 %), ktorí dostali odporúčanie z okolia a rozhodli sa vycestovať. Aj v podmienkach cestovného ruchu je ústne podanie dôležitým marketingovým prvkom. Pre 12 % respondentov bola cesta do Izraela darom.

Otázka č. 3: Považovali ste Izrael za nebezpečnú krajinu pred absolvovaním zájazdu?

Graf 7: Považovali ste Izrael za nebezpečnú krajinu pred absolvovaním zájazdu?

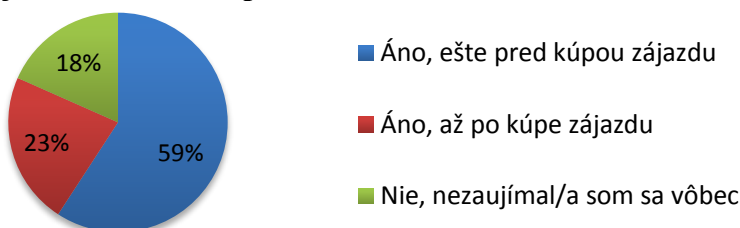

Zdroj: vlastné spracovanie

Z výskumu vyplýva, že mierna väčšina respondentov pred vycestovaním nepovažovala krajinu za nebezpečnú. 47 % z nich však označilo odpoveď „áno“, čo je relatívne vysoký podiel a poukazuje na nepriaznivé vnímanie statusu Izraela ako celku.

Otázka č. 4: Zaujímalí ste sa o bezpečnostnú situáciu v Izraeli?

Graf 8: Zaujímalí ste sa o bezpečnostnú situáciu v Izraeli?

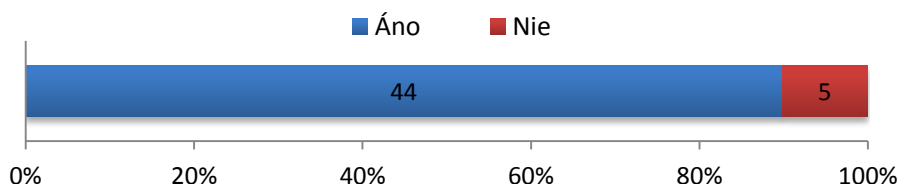

Zdroj: vlastné spracovanie

Až 59 % osôb sa o bezpečnostný stav v Izraeli zaujímal ešte pred kúpou zájazdu. Po kúpe zájazdu sa so situáciou oboznámilo 23 %, čo odpovedá 11 respondentom. V deviatich prípadoch bola zvolená možnosť „nie“, čo je relatívne vysoké číslo vzhľadom k celkovému počtu vyplnených dotazníkov.

Otázka č. 5: Je pre Vás vo všeobecnosti otázka bezpečnosti v krajine dôležitým aspektom pri rozhodovaní vycestovať do danej krajiny?

Graf 9: Je pre Vás vo všeobecnosti otázka bezpečnosti v krajine dôležitým aspektom pri rozhodovaní vycestovať do danej krajiny?

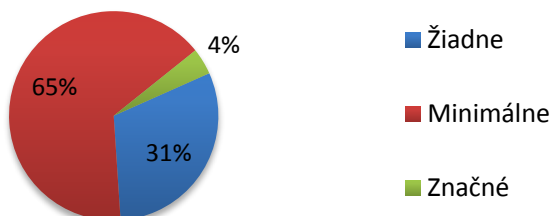
Zdroj: vlastné spracovanie

Táto otázka bola do prieskumu zahrnutá z dôvodu overenia predpokladu, že českí a slovenskí turisti majú vo všeobecnosti nižšie položený prah strachu pri určitých

hrozbách, napr. v porovnaní s americkými turistami. Aj napriek tejto skutočnosti však až 90 % respondentov uviedlo, že pri ich rozhodovaní navštíviť krajinu je hľadisko bezpečnosti dôležité. Zvyšných 10 % ho za rozhodujúce nepovažuje.

Otázka č. 6: Ako hodnotíte riziko, ktoré ste pri navštívení krajiny podstúpili?

Graf 10: Ako hodnotíte riziko, ktoré ste pri navštívení krajiny podstúpili?

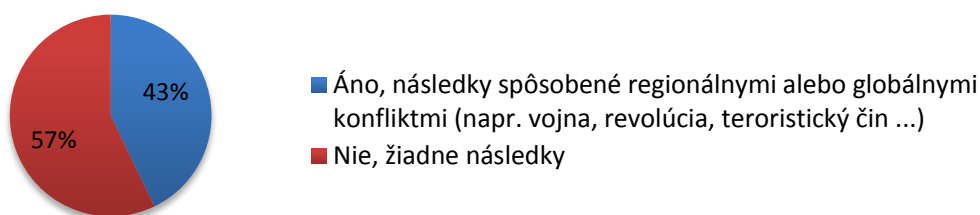

Zdroj: vlastné spracovanie

Izrael je krajinou, v ktorej je trvale prítomná bezpečnostná hrozba. Pri rozhodnutí vycestovať do krajiny, najmä pri jej samotnom navštívení, respondenti podstúpili riziko vypuknutia krízy, ktoré by táto hrozba vyvolala. Z ich subjektívneho pohľadu ho 65 % definovalo ako minimálne, 4 % respondentov ho označili za značné a 31 %, čo odpovedá pätnástim turistom, v navštívení krajiny nevideli žiadne riziko, ktorému by sa vystavili.

Otázka č. 7: Bolo možné v Izraeli pozorovať následky určitej bezpečnostnej krízy v čase vašej návštevy?

Graf 11: Bolo možné v Izraeli pozorovať následky určitej bezpečnostnej krízy v čase Vašej návštevy?

Zdroj: vlastné spracovanie

Pri otázke č. 7 mali respondenti celkovo na výber z piatich možností. Prvé štyri sa týkali jednotlivých typov bezpečnostných kríz, ktoré môžu v turizme nastať (definované v stati 1.2 na strane č. 4), posledná možnosť znamenala žiadne následky. Práve túto možnosť označila väčšina osôb – 28, čo odpovedá 57 %. Ostatných 21 respondentov (43 %) pozorovalo v Izraeli následky regionálnych alebo globálnych konfliktov.

Otázka č. 8: Ako hodnotíte úroveň bezpečnosti turistických atraktivít v Izraeli?

Graf 12: Ako hodnotíte úroveň bezpečnosti turistických atraktivít v Izraeli?

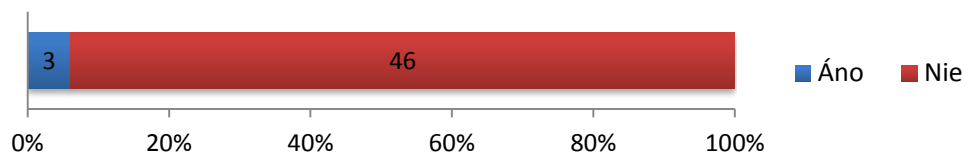

Zdroj: vlastné spracovanie

Drvivá väčšina turistov (96 %) zhodnotila úroveň bezpečnosti turistických atraktivít Izraela ako dostatočnú. Iba v dvoch prípadoch bola zvolená odlišná možnosť. Jeden respondent ju považoval za nedostatočnú a druhý zvolil odpoveď „iná“, pri ktorej dodal: „existuje stále hrozba útokov, ale celková bezpečnosť bola na veľmi vysokej úrovni.“

Otázka č. 9: Pocítili ste rozdiel v bezpečnostných podmienkach jednotlivých atraktivít?

Graf 13: Pocítili ste rozdiel v bezpečnostných podmienkach jednotlivých atraktivít?

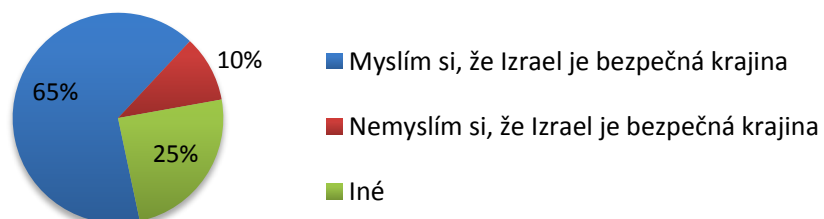

Zdroj: vlastné spracovanie

Až 94 % všetkých respondentov nepocítilo zmenu bezpečnosti pri návšteve jednotlivých atraktivít. Pri možnosti „áno“ vyžadoval dotazník bližšiu špecifikáciu, kde bola zmena zaznamenaná. Odpovede boli nasledovné: „pri výjazdoch do okolia Jeruzaléma“; „ozbrojené zložky na každom kroku, kontrola batožiny pred vstupom k pamiatkam“; „okolie Mŕtveho mora“.

Otázka č. 10: Ako hodnotíte celkovú bezpečnostnú situáciu v štáte Izrael z pohľadu turistu?

Graf 14: Ako hodnotíte celkovú bezpečnostnú situáciu v štáte Izrael z pohľadu turistu?

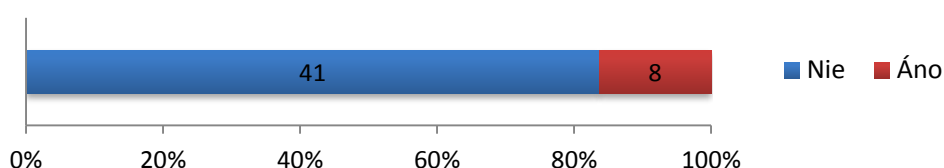

Zdroj: vlastné spracovanie

Respondenti pri tejto otázke v 65 % uviedli, že z ich pohľadu je Izrael bezpečná krajina. V prípade 10 % bola odpoveď turistov opačná, tzn. piati ho pokladajú za nebezpečnú krajinu. Značné percento osôb (25 %) zvolilo možnosť „iná“. Pri nej uvádzali, že krajina je relatívne bezpečná, no bezpečnosť je podmienená určitými faktormi. Z ich odpovedí vyplynuli 2 hlavné faktory, na ktorých záleží: daná lokalita (riziková oblasť) a aktuálna politická situácia. Zhodli sa však, že turistické oblasti sú zabezpečené.

Otázka č. 11: Zažili ste počas zájazdu jav / stav, ktorý by ste v rámci bezpečnostných opatrení krajiny zhodnotili ako prekvapivý, nečakaný, či neobvyklý?

Graf 15: Zažili ste počas zájazdu jav / stav, ktorý by ste v rámci bezpečnostných opatrení krajiny zhodnotili ako prekvapivý, nečakaný, či neobvyklý?

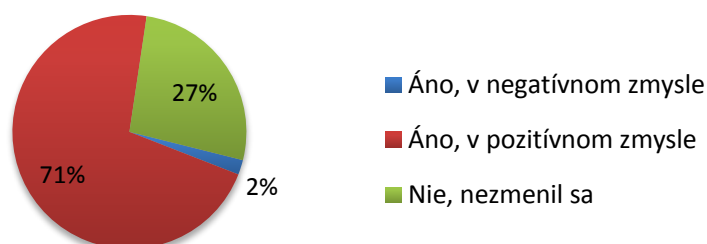

Zdroj: vlastné spracovanie

Až 84 % respondentov uviedlo, že počas svojho pobytu v Izraeli nezažilo v rámci bezpečnostných opatrení nič neobvyklé. Pri odpovedi „áno“, ktorú označilo zvyšných 16 %, sa vyžadovala špecifikácia daného javu / stavu. Zväčša išlo o: prísne kontroly na letisku; neustála prítomnosť príslušníkov ozbrojených zložiek; časté pasové kontroly i kontroly pri bežnom pohybe; držba zbrane ženským pohlavím.

Otázka č. 12: Zmenil sa Váš celkový pohľad na Izrael po absolvovaní zájazdu?

Graf 16: Zmenil sa Váš celkový pohľad na Izrael po absolvovaní zájazdu?

Zdroj: vlastné spracovanie

V prípade celkového pohľadu na krajinu, sa až 71 % respondentov vyjadrilo, že po absolvovaní zájazdu u nich nastala zmena vo vnímaní krajiny, a to v pozitívnom smere. Jeden turista po návšteve Izraela zmenil svoj celkový pohľad v smere negatívnom. Trinásť z celkového počtu účastníkov prieskumu nezaznamenalo žiadnu zmenu v celkovom pohľade na krajinu, oproti ich prvotnému úsudku pred jej navštívením.

5 Vyhodnotenie výsledkov analýzy a odporúčania

Analýza si dala za cieľ zistiť, ako je vnímaná bezpečnosť v destinácii Izrael z pohľadu návštevníkov krajiny a aký je jej celkový bezpečnostný image. Pre dosiahnutie tohto cieľa bolo potrebné poznať subjektívne názory turistov, ktorí v krajine strávili nejaký čas a boli schopní situáciu posúdiť.

Pre účely analýzy bol vytvorený dotazník s náležitým obsahom. Monitoroval skúsenosť respondentov v Izraeli, ich osobný postoj týkajúci sa celkovej bezpečnosti krajiny, ako aj bezpečnosti atraktivít v cestovnom ruchu. Otázky dotazníka boli koncipované v objektívnom duchu, bez akejkolvek predpojatosti, či naznačovania odpovedí, ktoré by mal respondent zvoliť.

V niektorých prípadoch dotazníka bola respondentom ponúknutá možnosť inej - vlastnej odpovede, účelom čoho bolo predísť možnému skresleniu v dôsledku obmedzenia výberu. Predpokladom boli rozdielne nároky na bezpečnosť u každého jednotlivca.

Skreslenie bolo taktiež eliminované tým, že do konečnej analýzy neboli zahrnuté dva plne vyplnené dotazníky, pri ktorých došlo k veľkému časovému rozdielu v prípade roku návštevy Izraela. Za prijateľné bolo stanovené rozmedzie piatich rokov, ktoré sa uplatnilo od ostatného roku navštívenia. Tým bol rok 2014.

Vyradením dotazníkov bol zabezpečený aktuálnejší a presnejší obraz o bezpečnosti v krajine. Prieskum by však zaznamenal väčšiu hodnovernosť i objektívnejšie posúdenie výsledkov, ak by jeho celková návratnosť dosahovala vyšších čísel.

Napriek tomu, že mal vytvorený dotazník neutrálny charakter, skúmajúci vnímanie bezpečnosti v destinácii Izrael z pohľadu zahraničných turistov, tzn. účastníkov incomingového cestovného ruchu krajiny, je nutné zdôrazniť určité faktory, pri ktorých mohla nastať možnosť skreslenia výsledkov analýzy.

Prvým faktorom by mohla byť zúčastnená vzorka respondentov. Tá bola zložená výlučne zo slovenských a českých turistov. V tomto prípade bol medzinárodný turizmus krajiny obmedzený len na dve národnosti, ktorých odpovede by sa nemuseli zhodovať so vzorkou respondentov zloženou zo štandardného národnostného zastúpenia turistov v Izraeli. Niet pochyb, že výsledok analýzy by teda mohol byť vplyvom tohto faktora skreslený. Existuje totiž všeobecný predpoklad zníženej hladiny strachu, či vnímania hrozieb zo strany slovenských a českých turistov.

Túto skutočnosť je možné vypozerovať z odpovedí na otázku, pri ktorej bol skúmaný pohľad respondentov na bezpečnostný status Izraela ešte pred navštívením krajiny.

Väčšina ju nepovažovala za nebezpečnú. Rozdielne vnímanie hrozieb oproti iným národnostiam následne potvrdzuje výsledok otázky č. 5, kde však takmer všetci respondenti uviedli, že hľadisko bezpečnosti v krajine je pre nich dôležité.

Druhým faktorom, ktorý by sa na konečnom výsledku mohol prejavíť, je hodnotenie bezpečnosti turistami - klientmi iba jednej cestovnej kancelárie. Je však nutné zdôrazniť, že otázky dotazníka nepojednávali o úrovni žiadnej z poskytnutých služieb, či o akomkoľvek prepojení s danou cestovnou kanceláriou. Výlučne sa týkali bezpečnosti Izraela a jeho cestovného ruchu. Žiadna z cestovných kancelárii v skutočnosti ani nemôže ovplyvniť aktuálne dianie, či dodržiavanie príslušných nariadení pri návšteve jednotlivých atrakcií alebo samotnej destinácie. Nemá vplyv ani na prítomnosť interných a externých hrozieb, či turistami podstúpené riziko.

Na základe výsledkov analýzy je tak možné tvrdiť, že hypotéza pre daný prieskum bola potvrdená. Z odpovedí respondentov vyplynulo, že štát Izrael je z pohľadu účastníkov incomingového cestovného ruchu krajiny bezpečnou turistickou destináciou. To platí za predpokladu, že sa krajina nenachádza v žiadnej z bezpečnostných kríz, ktoré v turizme môžu nastať.

Pri skúmaní výsledkov jednotlivých otázok sa potvrdil predpoklad v práci už spomínaný, a to, že bezpečnosť v krajine dlhodobo ovplyvňuje aktuálna politická situácia. Politika Izraela sa v prípade arabsko-izraelského konfliktu a hlavnej bezpečnostnej hrozby, ktorú tento konflikt predstavuje, javí ako kľúčová už mnoho rokov.

Výsledok analýzy potvrdil poznatok z teoretickej časti práce, ktorý poukazuje na to, že bezpečnosť v cestovnom ruchu i riešenie krízových situácií v tomto odvetví je silne závislé na jednom faktore, okrem iných. Tým faktorom je informovanosť. Predovšetkým dostupnosť pravdivých a neskreslených informácií. V prípade Izraela je informačný faktor dôležitým prvkom ovplyvňujúcim turistické správanie.

Analýza ukázala, že značné percento respondentov zmenilo pohľad na Izrael po jeho navštívení v pozitívnom smere. Je možné usudzovať, že u väčšiny turistov prvotne panovala skreslená informovanosť, ktorá sa mohla šíriť médiami a takým spôsobom pojednávať o situácii v destinácii, na základe ktorého ju turisti vyhodnotili ako nebezpečnú.

Pri výsledkoch dotazníka sa 23 respondentov vyjadrilo, že destináciu Izrael pred absolvovaním zájazdu nepokladali za nebezpečnú a ani po jej navštívení sa ich názor na tamojšiu situáciu nezmenil. Avšak pozitívny pohľad na krajinu ako celok nadobudlo 14 z nich. Zvyšných deväť turistov naplnilo svoje očakávania, a teda ich názor sa nelíšil od

očakávaní prvotných. Iba traja turisti, ktorí pôvodne Izrael nepovažovali za nebezpečný, mali po pobyte inú mienku o tejto situácii. Celkové vnímanie krajiny sa u dvoch respondentov zmenilo v pozitívnom smere, u jedného v smere negatívnom.

Tých turistov, ktorí destináciu už pred vycestovaním pokladali za nebezpečnú a následne po jej navštívení u nich tento úsudok pretrval, bolo 15. Zaujímavé je, že až 11 z nich však svoj celkový pohľad na Izrael zmenilo kladne. Zvyšných osem respondentov charakterizovalo krajinu ako nebezpečnú. Následne, po skončení zájazdu, zmenili svoje stanovisko a aj ich všeobecné nazeranie na štát nadobudlo pozitívny charakter.

Pri dotazníkovom prieskume iba jeden respondent označil bezpečnosť turistických atrakcií za nedostatočnú. Ostatných 48 respondentov tento názor nezdieľalo. Vyplýva, že zaistenie bezpečnosti turistov pri pobyte a pohybe v destinácii je na vysokej úrovni bez akéhokoľvek priameho ohrozenia alebo pocitu strachu. Nepochybne, Izraelu dlhodobo prináleží zlý bezpečnostný status. Nadobudol ho vďaka historickým udalostiam, externým i interným faktorom, ktoré krajinu formovali i prítomnosti neustálej hrozby predstavovanej týmito faktormi. Výsledky Svetového indexu mieru to potvrdzujú. Je očividné, že takýto všeobecný názor sa prejaví v správaní medzinárodných návštevníkov i keď vyslovene nehodnotí stav v cestovnom ruchu. Situácia v turizme však nepodlieha tejto charakteristike štátu ako celku. Dokazuje to sledovaná osobná skúsenosť českých a slovenských turistov, ktorí sa vyjadrili, že destinácia Izrael poskytuje účastníkom incommingového cestovného ruchu dostatočné bezpečnostné zaistenie a z bezpečnostného hľadiska týmto návštevníkom krajiny nehrozí žiadne priame ohrozenie.

Z celkového zhrnutia prieskumu tak vyplýva, že v prípade destinácie Izrael je hlavným aspektom bezpečnosti v cestovnom ruchu krajiny, ktorý ovplyvňuje správanie turistov, aktuálna politická situácia a tiež konkrétna oblasť navštívenia, a teda, či je oblasť označená za rizikóvu. Tu je možné poukázať na okolie autonómnych palestínskych území ako napr. Pásmo Gazy, či Západný breh Jordánu, ktorým tento status prináleží.

Na základe poznatkov z prvej kapitoly o krízovom managemente v cestovnom ruchu, sa ako odporúčanie a hlavný zdroj posilnenia aspektu bezpečnosti javí priama spolupráca izraelskej vlády, súkromného sektora a tiež médií. Kooperácia týchto subjektov, nie len počas samotného vypuknutia bezpečnostnej krízy, ale aj mimo nej, by mala predstavovať vedúcu úlohu v predchádzaní nepriaznivej reklamy. Spočívať by mala taktiež v zverejňovaní presných správ, oznamov i upozornení pred vycestovaním do destinácie Izrael pre potreby medzinárodných návštevníkov. To všetko s reálnym zhodnotením reálnych hrozieb v reálnom čase.

Záver

Z analýzy bezpečnosti cestovného ruchu v štáte Izrael vyplýva, že v rámci incomingového turizmu krajiny jej prináleží status bezpečnej destinácie, v ktorom je pohyb turistov bez akéhokoľvek ohrozenia. Toto tvrdenie však platí za predpokladu, že sa krajina nenachádza v priamom ozbrojenom konflikte, či vojnovom stave. Tým práca splnila cieľ stanovený vo svojom úvode, ktorým bolo zistiť úroveň bezpečnosti v destinácii Izrael z pohľadu zahraničných návštevníkov. Je však nutné poznamenať, že neexistencia priameho ohrozenia však nevylučuje neustálu prítomnosť bezpečnostnej hrozby pri návšteve krajiny.

Práca reálne zhodnotila úroveň bezpečnosti v destinácii Izrael na základe osobných skúseností slovenských a českých turistov, ktorý spadajú do segmentu medzinárodných návštevníkov krajiny. Tí však predstavujú len zlomok celkového zahraničného zastúpenia, a preto môže byť zistený výsledok prieskumu skreslený.

Svetový index mieru, ktorý každoročne hodnotí mierumilovnosť jednotlivých krajín sveta, ostatne klasifikoval štát Izrael ako nebezpečnú krajinu. Toto hodnotenie je objektívne, založené na pozorovaní interných i externých faktorov. Je možné usudzovať, že i táto nepriaznivá bilancia celkového stavu má vplyv na rozhodovanie potenciálnych návštevníkov vycestovať do destinácie i následné uprednostneniu inej, mierumilovnejšie pôsobiacej destinácie s podobným atraktivitami cestovného ruchu. Štát Izrael síce disponuje mnohými turistickými unikátmi, no ani to mu v mnohých prípadoch nezaručuje víťazstvo nad strachom o vlastný život a vystavenie sa riziku. Pocit bezpečia je subjektívnou záležitosťou a u každého účastníka turizmu zostáva odlišnú pozíciu v nárokoch na uskutočnenie návštevy danej krajiny.

Práca tak reálne zhodnotila situáciu na poli bezpečnosti v incomingovom turizme Izraela i jeho celkového statusu ako turistickej destinácie. Subjektívne hodnotenie turistov tak nepotvrdilo hodnotenie objektívne, predstavované Indexom svetového mieru, ktorý komplexne posúdil mierumilovnosť krajiny. Výsledok práce tak prispel k vyvráteniu všeobecného povedomia o štáte Izrael ako nebezpečnej destinácii cestovného ruchu, ktoré u väčšiny ľudí dlhodobo pretrváva.

Zoznam použitej literatúry

Knižné zdroje

- [1] ČEJKA, M. *Izrael a Palestina: Minulost, současnost a směřování blízkovýchodního konfliktu*. 1. vyd. Brno: Centrum strategických studií, 2005. ISBN 80-903333-9-7
- [2] EICHLER, J. *Mezinárodní bezpečnost v době globalizace*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-540-0
- [3] FUCHS, G., PIZAM, A. The importance of safety and security for tourism destinations. In: *Destination marketing and management: theories and applications*. Wallington: CAB International, © 2011. ISBN 978-1-84593-762-1
- [4] GOELDNER, CH. R., RITCHIE, J. R. Brent. *Tourism: principles, practices, philosophies*. 9th ed. Hoboken: John Wiley & Sons, © 2003. ISBN 0-471-40061-0
- [5] GRAY, P. L., PIZAM, A. Destination crisis management. In: *Destination marketing and management: theories and applications*. Wallington: CAB International, © 2011. ISBN 978-1-84593-762-1
- [6] INDROVÁ, J. *Cestovní ruch: (základy)*. Praha: Oeconomica, 2007. ISBN 978-80-245-1252-5
- [7] INDROVÁ, J. a kol. *Mezinárodní cestovní ruch: vybrané kapitoly*. Praha: Oeconomica, 2007. ISBN 978-80-245-1287-7
- [8] JAFARI, J., ed. *Encyclopedia of tourism*. London: Routledge, 2000. ISBN 0-415-15405-7
- [9] KRUPP, M. *Dějiny státu Izrael: od založení do dneška (1948 – 2013)*. Vyd. 1. Praha: Vyšehrad, 2013. Moderní dějiny. ISBN 978-80-7429-295-8
- [10] MANSFELD, Y., PIZAM, A. *Tourism, security, and safety: from theory to practice*. Burlington: Elsevier Butterworth-Heinemann, 2006. ISBN 978-0-7506-7898-8
- [11] *Oxford Wordpower Dictionary*. New 3rd ed. Oxford: Oxford University Press, 2006. ISBN 978-0-19-439928-9
- [12] SCHULZE, K. E. *Arabsko-izraelský konflikt*. 1. vyd. Brno: CPress, 2012. ISBN 978-80-264-0000-4
- [13] WANG, Y., PIZAM, A. *Destination marketing and management: theories and applications*. Wallington: CAB International, © 2011 [cit. 2014-12-29]. ISBN 978-1-84593-700-3

Elektronické zdroje

- [14] CENTRAL BUREAU OF STATISTICS. *Israel in statistics 1948 – 2007* [online]. [2009] [cit. 2015-03-05]. Dostupné z: http://www1.cbs.gov.il/statistical/statistical60_eng.pdf
- [15] CENTRAL BUREAU OF STATISTICS. Visitors arrivals, by country of citizenship. In: *Central bureau of statistics* [online]. Jerusalem: The state of Israel, ©1997 - 2015 [cit. 2015-03-06]. Dostupné z: http://www1.cbs.gov.il/www/tourism_q/t03.pdf
- [16] CENTRAL BUREAU OF STATISTICS. Visitor arrivals to Israel (Tourists and Day visitors). In: *Central bureau of statistics* [online]. Jerusalem: The State of Israel, ©1997 – 2015 [cit. 2015-03-06]. Dostupné z: <http://www1.cbs.gov.il/publications15/yarhon0115/pdf/e1.pdf>
- [17] CONSERVAPEDIA. Israel tourism. In: *Conservapedia.com* [online]. 26 July 2014, at 14:06 [cit. 2015-02-16]. Dostupné z: http://www.conservapedia.com/Israel_Tourism
- [18] *Crisis management in tourism* [online]. Cambridge, MA: CABI Pub., © 2007 [cit. 2015-01-02]. Dostupné z: <http://site.ebrary.com/lib/natl/reader.action?docID=1015/9722>
- [19] ELA, A. The tourism industry: A stimulus for economic change [online]. In: *Industry and economy in Israel*. [2005], [cit. 2015-03-02]. Dostupné prostredníctvom Miksam z: http://www.miksam.co.il/uploaded/077-078_1.pdf
- [20] INDEPENDENT MEDIA REVIEW AND ANALYSIS. Annual tourism report, all time record for Israel. *Imra.org.il* [online]. Kfar Saba: IMRA , January 9, 2014 [cit. 2015-03-11]. Dostupné z: <http://www.imra.org.il/story.php3?id=62803>
- [21] INSTITUTE FOR ECONOMICS AND PEACE. Measuring peace in media. In: *Economics and peace* [online]. Sydney: IEP, © 2010 [cit. 2015-04-05]. Dostupné v PDF z: <http://economicsandpeace.org/wp-content/uploads/2011/10/Measuring-Peace-in-the-Media.pdf>
- [22] INSTITUTE FOR ECONOMICS AND PEACE. Pillars of peace. In: *Economics and peace* [online]. Sydney: IEP, September 2013 [cit. 2015-03-27]. Dostupné v PDF z: <http://economicsandpeace.org/wp-content/uploads/2011/10/Pillars-of-Peace-Report-IEP.pdf>
- [23] INSTITUTE FOR ECONOMICS AND PEACE. Global peace index 2014. In: *Economics and Peace* [online]. Sydney: IEP, June 2014 [cit. 2015-03-25]. Dostupné v PDF z: <http://www.visionofhumanity.org/sites/default/files/>

- 2014%20Global%20Peace%20Index%20REPORT.pdf
- [24] INSTITUTE FOR ECONOMICS AND PEACE. Five key questions answered on the link between peace and religion. In: *Economics and peace* [online]. Sydney: IEP, October 2014 [cit. 2015-04-05]. Dostupné v PDF z: <http://economicsandpeace.org/wp-content/uploads/2011/09/Peace-and-Religion-Report.pdf>
 - [25] INSTITUTE FOR ECONOMICS AND PEACE. Global peace index. *Visionofhumanity.org* [online]. Sydney: IEP, © 2015 [cit. 2015-03-29]. Dostupné z: <http://www.visionofhumanity.org/#/page/indexes/global-peace-index>
 - [26] INSTITUTE FOR ECONOMICS AND PEACE. Global peace index: Israel GPI Score. *Visionofhumanity.org* [online]. Sydney: IEP, © 2015 [2015-04-03]. Dostupné z: <http://www.visionofhumanity.org/#page/indexes/global-peace-index/2013/ISR/OVER>
 - [27] INSTITUTE FOR ECONOMICS AND PEACE. Global peace index. *Economicsandpeace.org* [online]. Sydney: IEP [cit. 2015-03-25]. Dostupné z: <http://economicsandpeace.org/research/iep-indices-data/global-peace-index>
 - [28] INSTITUTE FOR ECONOMICS AND PEACE. Global peace index 2014: Highlights. In: *Vision of humanity* [online]. Sydney: IEP [cit. 2015-04-04]. Dostupné v PDF z: <http://www.visionofhumanity.org/sites/default/files/2014%20GPI%20HIGHLIGHTS.pdf>
 - [29] INSTITUTE FOR ECONOMICS AND PEACE. Mission. *Economicsandpeace.org* [online]. Sydney: IEP [cit. 2015-03-27]. Dostupné z: <http://economicsandpeace.org/about-us/mission>
 - [30] INSTITUTE FOR ECONOMICS AND PEACE. Building blocks of peace: Economics and peace. In: *Economics and peace* [online]. Sydney: IEP [cit. 2015-03-28]. Dostupné v PDF z: <http://economicsandpeace.org/wp-content/uploads/2011/10/BBOP-2013-Module-4.pdf>
 - [31] ISRAEL MINISTRY OF FOREIGN AFFAIRS. Christian tourism to Israel. *Mfa.gov.il* [online]. Jerusalem: The State of Israel, © 2013, 23 Dec. 2014 [cit. 2015-03-12]. Dostupné z: <http://mfa.gov.il/MFA/AboutIsrael/Spotlight/Pages/Christian-tourism-to-Israel.aspx>
 - [32] ISRAEL MINISTRY OF TOURISM. Tourism investment in Israel. In: *Invest in Israel* [online]. Last modified 9/29/2014 [cit. 2015-03-07]. Dostupné z: <http://www.investinisrael.gov.il/NR/rdonlyres/1F6945B5-A046-4AC6-975F-0F7E74AA4A62/0/Tourisminvestment.pdf>

- [33] MINISTERSTVO ZAHRANIČNÝCH VECÍ A EURÓPSKÝCH ZÁLEŽITOSTÍ SLOVENSKEJ REPUBLIKY. Aktualizácia cestovného odporúčania: Izrael. *Mzv.sk* [online]. Bratislava: © Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky, 10. 9. 2014 [cit. 2015-04-11]. Dostupné z: [https://www.mzv.sk/servlet/content?MT=/App/WCM/main.nsf/vw_ByID/ID_C0B1D004B5A332B2C1257627003301E7_SK&OpenDocument=Y&LANG=SK&MENU=staty_sveta&TG=BlankMaster&URL=/App/WCM/Aktualit.nsf/\(vw_ByID\)/ID_4BD0C7A54A3A8A5FC1257D4F0041B8E6](https://www.mzv.sk/servlet/content?MT=/App/WCM/main.nsf/vw_ByID/ID_C0B1D004B5A332B2C1257627003301E7_SK&OpenDocument=Y&LANG=SK&MENU=staty_sveta&TG=BlankMaster&URL=/App/WCM/Aktualit.nsf/(vw_ByID)/ID_4BD0C7A54A3A8A5FC1257D4F0041B8E6)
- [34] OECD. Israel. In: *OECD Tourism trends and policies 2014* [online]. [Paris]: OECD , © 2014, s. 211-213 [cit. 2015-02-16]. Dostupné z: <http://dx.doi.org/10.1787/tour-2014-23-en>
- [35] Oxford University Press. Oxford dictionaries. *Oxford dictionaries* [online]. Oxford University Press, © 2015 [cit. 2015-01-13]. Dostupné z: <http://www.oxforddictionaries.com/definition/english/crisis>
- [36] Tourism ministry (Israel). In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. St. Petersburg (Florida): Wikipedia Foundation, last modified on 3. 4. 2014 [cit. 2015-02-16]. Dostupné z: http://en.wikipedia.org/wiki/Tourism_Ministry_%28Israel%29
- [37] UNWTO. *Tourist safety and security: Practical measures for destination* [online]. UNWTO, December 31, 1996 [cit. 2014-12-28]. ISBN 978-92-844-0152-9 [online]. Dostupné z: <http://www.e-unwto.org/content/k40412/fulltext.pdf?page=1>
- [38] UNWTO. *Tourism highlights: 2014 edition* [online]. UNWTO, © 2014 [cit. 2014-12-28]. Dostupné z: http://dtxq4w60xqp.cloudfront.net/sites/all/files/pdf//unwto_highlights14_en_hr_0.pdf
- [39] VANŽUROVÁ, Monika. *Vliv politické a bezpečnostní situace na cestovní ruch Izraele* [online]. Praha, 2009. Diplomová práce. Vysoká škola ekonomická v Praze, Fakulta mezinárodních vztahů. Vedoucí práce Zbyněk Dubský [cit. 2014-12-29]. Dostupné z: https://isis.vse.cz/zp/portal_zp.pl?podrobnosti=80608
- [40] VELVYSLANECTVÍ STÁTU IZRAEL V ČESKÉ REPUBLICE. Dějiny státu Israel. *Embassies.gov.il* [online]. Praha: Velvyslanectví Státu Izrael v České republice [cit. 2015-04-10]. Dostupné z: <http://embassies.gov.il/Praha/AboutIsrael/history/Pages/History-State-of-Israel.aspx>
- [41] WORLD TRAVEL & TOURISM COUNCIL. *WTTC: Welcome to world travel & tourism council* [online]. London: © WTTC [cit. 2014-12-28]. Dostupné z: <http://www.wttc.org/>

Zoznam grafov

Graf 1: Vývoj turistických ukazovateľov od 14. 5. 1948 do r. 2013, v tis. osôb.....	12
Graf 2: Príjazdový cestovný ruch z pohľadu kontinentov, v tis. osôb, r. 2013	14
Graf 3: Turisti podľa hlavného motívu cesty, v %, r. 2013	16
Graf 4: Počet príjazdov medzinárodných návštevníkov do Izraela, r. 1980 - 1989, v tis. osôb	32
Graf 5: Počet príjazdov medzinárodných návštevníkov do Izraela, r. 2000 - 2013, v tis. osôb	33
Graf 6: Bolo rozhodnutie navštíviť Izrael Vašou vlastnou iniciatívou?	37
Graf 7: Považovali ste Izrael za nebezpečnú krajinu pred absolvovaním zájazdu?	38
Graf 8: Zaujímali ste sa o bezpečnostnú situáciu v Izraeli?	38
Graf 9: Je pre Vás vo všeobecnosti otázka bezpečnosti v krajine dôležitým aspektom pri rozhodovaní vycestovať do danej krajiny?	38
Graf 10: Ako hodnotíte riziko, ktoré ste pri navštívení krajiny podstúpili?	39
Graf 11: Bolo možné v Izraeli pozorovať následky určitej bezpečnostnej krízy v čase Vašej návštevy?	39
Graf 12: Ako hodnotíte úroveň bezpečnosti turistických atrakcií v Izraeli?.....	40
Graf 13: Pocítili ste rozdiel v bezpečnostných podmienkach jednotlivých atrakcií?.....	40
Graf 14: Ako hodnotíte celkovú bezpečnostnú situáciu v štáte Izrael z pohľadu turistu?..	40
Graf 15: Zažili ste počas zájazdu jav / stav, ktorý by ste v rámci bezpečnostných opatrení krajiny zhodnotili ako prekvapivý, nečakaný, či neobvyklý?	41
Graf 16: Zmenil sa Váš celkový pohľad na Izrael po absolvovaní zájazdu?.....	41

Prílohy

Príloha č. 1 – Dotazník

Dobrý deň,
som študentkou 3. ročníka bakalárskeho štúdia Vysoké školy ekonomické v Praze a chcela by som Vás požiadať o vyplnenie nasledujúceho dotazníka, ktorý je zameraný na vnímanie bezpečnosti v Izraeli z pohľadu návštevníkov tejto krajiny.

Získané informácie budú použité v rámci analytickej časti bakalárskej práce z odboru Cestovného ruchu s názvom: "Aspekty bezpečnosti v inomingovom turizme Izraela".

Dotazník je krátky a anonymný.

Vopred ďakujem za Váš čas a spoluprácu.

Lucia Vlaháčová, Vysoká škola ekonomická v Praze, Fakulta Mezinárodních vztahů

1. V ktorom roku ste sa zúčastnili zájazdu do Izraela?
Rok:
2. Bolo rozhodnutie navštíviť Izrael Vašou vlastnou iniciatívou?
 - a. Áno, bol to môj nápad
 - b. Dostal/a som odporúčanie z môjho okolia, na základe ktorého som sa rozhodol/a vycestovať
 - c. Zájazd som dostal/a ako dar
 - d. Iné:
3. Považovali ste Izrael za nebezpečnú krajinu pred absolvovaním zájazdu?
 - a. Áno
 - b. Nie
4. Zaujímali ste sa o bezpečnostnú situáciu v Izraeli?
 - a. Áno, ešte pred kúpou zájazdu
 - b. Áno, až po kúpe zájazdu
 - c. Nie, nezaujímal/a som sa vôbec
5. Je pre Vás vo všeobecnosti otázka bezpečnosti v krajine dôležitým aspektom pri rozhodovaní vycestovať do danej krajiny?
(Pri tejto otázke prosím nezohľadňujte Izrael)
 - a. Áno
 - b. Nie
6. Ako hodnotíte riziko, ktoré ste pri navštívení krajiny podstúpili?
 - a. Žiadne
 - b. Minimálne
 - c. Značné
7. Bolo možné v Izraeli pozorovať následky určitej bezpečnostnej krízy v čase Vašej návštevy?
 - a. Áno, následky spôsobené prírodnou katastrofou
 - b. Áno, následky spôsobené technologickou katastrofou (biologické, chemické a nukleárne nehody)
 - c. Áno, následky spôsobené katastrofami, ktoré postihujú zdravie

- d. Áno, následky spôsobené národnými, regionálnymi alebo globálnymi konfliktami (napr. vojna, revolúcia, teroristický čin ...)
 - e. Nie, žiadne následky
8. Ako hodnotíte úroveň bezpečnosti turistických atraktivít v Izraeli?
- a. Nedostatočná
 - b. Dostatočná
 - c. Iná:
9. Pociťli ste rozdiel v bezpečnostných podmienkach jednotlivých atraktivít?
(V prípade odpovede "Áno", prosím, menujte atraktivity, pri ktorých ste pociťli zníženie bezpečnostných podmienok)
- a. Nie
 - b. Áno:
10. Ako hodnotíte celkovú bezpečnostnú situáciu v štáte Izrael z pohľadu turistu?
- a. Myslím si, že Izrael je bezpečná krajina
 - b. Nemyslím si, že Izrael je bezpečná krajina
 - c. Iná:
11. Zažili ste počas zájazdu jav / stav, ktorý by ste v rámci bezpečnostných opatrení krajiny zhodnotili ako prekvapivý, nečakaný, či neobvyklý?
(V prípade odpovede "Áno", prosím, špecifikujte o aký jav/stav išlo)
- a. Nie
 - b. Áno:
12. Zmenil sa Váš celkový pohľad na Izrael po absolvovaní zájazdu?
- a. Áno, v pozitívnom zmysle
 - b. Áno, v negatívnom zmysle
 - c. Nie, nezmenil sa

Za čas, ktorý ste venovali vyplneniu dotazníka a za Vašu pomoc Vám úprimne ďakujem!